

SLOVENSKI NAROD.

Izaja vsak dan popoldne, izvenredne nedelje in praznike.

Inserti: Prostor 1 m/m x 54 m/m za male oglase do 27 m/m višine 1 K, od 30 m/m višine dalje kupijski in uradni oglasi 1 m/m K 2—, notice, poslaste, preklic, izjave in reklame 1 m/m K 3—. Poroke, zaroke 80 K. Zensitne ponudbe, vsaka beseda K 2—. Pri večjih naročilih popust. Vprašanjem glede inseratov naj se priloži znamka za odgovor.

Upravišstvo „Slov. Naroda“ in „Narodna Tiskarna“ Knaflcova ulica št. 5, pritrilčno. — Telefon št. 304.

„Slovenski Narod“ volja v Ljubljani in po pošti:

v Jugoslaviji:		V inozemstvu:	
celoletno naprej plačan	K 180—	celoletno	K 240—
polletno	90—	polletno	120—
3 mesečno	45—	3 mesečno	60—
1	15—		20—

Pri morebitnem povišanju se ima daljša naročilna doplačati. Novi naročniki na pošljejo v prvi naročnino velno po nakaznici. Na samo posredna naročila brez poslatve denarja se ne moremo ozirati.

Uredništvo „Slov. Naroda“ Knaflcova ulica št. 5, I. nadstropje. Telefon št. 34.

Dopise sprejema le podpisane in zadostno frankovane. Rokopisov ne vrača.

Posamezna številka velja 1 krono. Poština plačana v gotovini.

Italijanska tolovajstva v zasedenem ozemlju.

(Izvirno poročilo).

Trst, 17. julija.

Šele danes, ko se je razburjenje, ki je valovalo te dni po tržaškem mestu, že kolikortoliko poleglo in je človek vsaj navidezno varen svojega življenja, mi je mogoče, podati vsaj nekoliko točnejših podatkov o tržaški šentjernejski noči. Zunanje časopisje je pač res objavilo že razsežna poročila o teh strahovitih dogodkih, toda ta poročila večinoma le po italijanskih virih, ki so opisovali dogodke tako, kakor se je zdelo njim primerno za njihove namene, a resnice, zlasti resnice o vzrokih dogodkov in pa način, kakor so se vršili, pa v italijanskih listih ni bilo in je ne bo nikoli. Saj je vendar znano, kako so Italijani ob vsaki taki ali podobni priliki znali zavračati krivdo na nasprotnika, dasi je bila vsa na njihovi strani, in kako so znali na naravnost peklenko zloben način podtikati vzroke najhujših dogodkov vedno tistim, proti katerim je bila naperjena njihova zloba. Tako in nič drugače je bilo tudi sedaj.

Dasi je danes, v soboto, že peti dan, odkar je zaplesal ognjeni petelin po strehi našega Narodnega doma, vendar se danes tudi sukija dim iz očrnelih oken Delavskega podpornega društva, ki se je nahajalo v prvem nadstropju Narodnega doma v Galattijevi ulici, in ravno tako tudi iz zadnjih oken Glasbene Matice, ki je imela svoje društvene prostore v mednadstropju, pod prostori Delavskega podpornega društva. Ko pogori to, potem bo šele izpolnjena volja tistih, ki vladajo italijanski vladi in so hoteli uničiti do tal »la forteza degli sciaci« — »trdnjavo ščavov« sredi »dela Trieste d' Italia« — italijanskega Trsta.

Strahote torkovega večera ni mogoče popisati. Le tisti, ki jo je doživel sam v vsej njene grozovitosti, si more ustvariti pravo sliko o njej, ali besedi zanjo ni, da bi jo z njo mogel prikazati tistim, ki je niso doživeli sami. Kdor je videl one divje, od najrazbrzdanejšega sovraštva razpaljene obraze laških »fašistov« (fascio di combattimento) — zveza bojnikov, t. j. predvsem prostovoljcev, ki so pobegnili v Italijo in vstopili tamkaj v vojsko) in po njih organizirane mladine, dijaštva, mlajšega uradništva ter podobnih življenj in med njimi poraztresenega laškega vojaštva, zlasti »ardito« (naskočne čete, ki obstoje večinoma iz kaznjencev, ki so jih svoječasno izpustili iz ječ pod pogojem, da gredo v strelske jarke), pripravljenih ne samo za razdevanje in požiganje, temveč tudi naravnost za klanje, mu oni grozni prizor, ko se je ta podivjana, krvoločna množica vrgla na nas in našo lastnino, ne izgine nikdar iz spomina.

Vsestranske priprave.

Ko se je v Trstu izvedelo za splitske dogodke, so tržaški laški nacionalisti listi pričeli s tako nesramnim hujskanjem podžigati že vsled dogodkov ob priliki praznovanja praznika sv. Cirila in Metoda razvneto nacionalistiško občinstvo, da je bilo v gotovostjo pričakovati izbruh prejšilsej. Govorilo se je potihoma že davno prej, da nameravajo »fašisti« porabiti prvo priliko, ki bi se jim nudila, za naskok, ki naj bi do dna uničili jugoslovanstvo v Trstu, ali kdo bi si bil mogel misliti, da so bili ti naklepi v resnici tako dalekosežni in da bo vlada pripustila, da se tudi v resnici izvedejo tako, kakor so bili zasnovani. In vendar se je zgodilo tako.

Splitski dogodki so bili »fašistom« dobro došel povod za izvedbo njihovih peklenških nakleпов. Torkovi nacionalisti listi so v njih jutranjih izdajah objavili pod naslovom »L' Italia olgi Italiani« (»Italija Italijanom«) silno hujškajoč poziv »fašistov« zvezan z vabilom na protestno zborovanje, ki naj bi se vršilo ob 18. uri na trgu Edinosti, t. j. na trgu pred mestno palačo. Obenem so tudi pozivali trgovstvo, občinstvo in druge, da naj zapro svoje prostore ob 17.; vse to v znamenje za-

lovanja zaradi splitskih dogodkov, zaradi katerih naj bi bilo občinstvo tudi izobesilo žalne zastave. Takšnih zastav je bilo pač res precej po središču mesta, po korzu in sosednjih ulicah, vsenaokoli pa so bile žalne zastave posejane zelo redko, kar je najboljši dokaz, da ogromna večina tržaškega laškega prebivalstva niti oddalec ni pripisovala splitskim dogodkom tiste važnosti, kakor jim jo je hotelo dati pač tudi po mišljajih vlade same hujškaško nacionalistiško časopisje, ki je popolnoma pod vplivom »fašistov«. Laška vlada je potrebovala za naznanjati velikega bobna, da je razbobljala v svet »jugoslovenske grozote v Splitu« in je zato tudi mirno trpela ono hujskanje, ne da bi se zavedala, da tako podnetuje požar, ki ga pozneje ni bilo mogoče več zadušiti.

Na naši strani so bili nekateri posamezniki po prijateljih z laške strani opozorjeni na to, da se pripravljajo nekaj, česar Trst še ni doživel, ali verjeti ni mogel nihče, da pojde stvar tako daleč. Vendarle pa se je s strani raznih naših zavodov in podjetij storilo vse mogoče, da bi bili zavarovani vsaj proti najhujšemu. Prosilo se je pri varnostni oblasti, da naj zastraži vsaj glavne naše zavode in podjetja. Tako so zagotovili na kvesturi (redarskem ravnateljstvu), da bo Narodni dom popolnoma zavarovan, da, poudarjalo se je celo, da gospodje na kvesturi rajši dajo svoje življenje kot pa da bi se zgodila kaka nesreča Narodnemu domu in ljudem, ki se nahajajo v njem. Eden naših zavodov je prosil ravno tako varstva in ponudil v ta namen veliko svoto varnostni oblasti, menda 50.000 lir, toda na varnostni oblasti so odgovorili, da nimajo toliko moštva, da bi mogli ustreči prošnji, v ostalem pa da se itak ni bati, da bi se zgodila zavodu kaka nesreča. No, da, ali ta zavod je bil zvečer vendarle razdejani, kakor vsi drugi. Zavarovati je dala varnostna oblast po orožništvu poslopje »Edinost« v ulici sv. Franciška, ali kakor se je pokazalo pozneje, je bilo to varstvo preslabo, kajti tiskarna »Edinost« je bila tudi poškodovana.

Lastnik kavarne in restavracije v Narodnem domu izpočetka ni nameraval zapreti prostorov, ali ker je sklenila gostilničarska in kavararska zadruga, da se zapro vsi javni prostori, se je tako zgodilo tudi v Narodnem domu in ob 17. so bile vse zatvorne spuščene in vrata glavnega in stranskih vhodov v Narodni dom zaklenjena.

Tržaški Narodni dom.

Tržaški narodni dom je bil zgrajen leta 1904 na enem najprostrnejših trgov, na Vojašničnem trgu (Piazza Caserma, sedaj Piazza Oberdan, Oberdanov trg). Poslopje, delo znane stavbinske tvrdke Martellandove, je bilo zidano, po načrtih arhitekta Fabianija, zelo solidno, kar se vidi posebno sedaj, ko vzlic silnemu ognju stoji vse stene pokonci, vključ ogromni visoki petersonadstropne stavbe. Stavba sama po sebi ni bila posebno praktična, čemur je bila pač vzrok želja lastništva — Tržaške posojnice in hranilnice — in raznih drugih narodnih društev in združenj, vključ ogromni visoki petersonadstropne stavbe. Stavba sama po sebi ni bila posebno praktična, čemur je bila pač vzrok želja lastništva — Tržaške posojnice in hranilnice — in raznih drugih narodnih društev in združenj, vključ ogromni visoki petersonadstropne stavbe. Stavba sama po sebi ni bila posebno praktična, čemur je bila pač vzrok želja lastništva — Tržaške posojnice in hranilnice — in raznih drugih narodnih društev in združenj, vključ ogromni visoki petersonadstropne stavbe.

V Narodnem domu je bila v zadnjem času porazmestitev takšnale: V pritličju na desni strani glavnega vhoda, ki se je odpiral na Oberdanov trg, je bila hotelska restavracija, ki je za-

vzemala vse prostore desnega krila, s hotelskim vhodom v ul. Geppa. Izvzemši prostore Slovenske Čitalnice, ki so se nahajali v prvem nadstropju nad restavracijo in sta bila nastanjena v njih tudi še akademsko društvo »Balkan« in pa »Česka Beseda«, je ves ta del stavbe zavzemal hotel Balkan. V torek je visela iz četrtega okna od desne na levo v drugem nadstropju italijanska zastava: v dotični hotelski sobi je stanoval neki italijanski poročnik! V ulici Geppa je iz prvega okna zgornje restavracijske sobe (po domače »Kur-nike«, kjer je visela znana pipčarska diploma) visela tudi majhna italijanska zastava. Drugih italijanskih zastav na Narodnem domu ni bilo.

Na levi strani glavnega vhoda se je nahajala v pritličju in deloma mednadstropju kavarina. Nad glavnim vhodom v prvem nadstropju je bila čitalniška dvorana, na levi pa Posojilnica, ki je enako, kakor spodaj kavarina, segala tudi do polovice levega krila v Galattijevi ulici. V pritličju, levo od vhoda v Galattijevi ulici, je bila nameščena mle karna Hrušica, nad njo v mednadstropju Glasbena Matica, v prvem nadstropju Delavsko podporno društvo (delavska bolnišnica blagajna), v drugem, tretjem in četrtem nadstropju so bila zasebna stanovanja, enako pa tudi še v podstrešju. Ker je bilo mednadstropje tako visoko kot v drugih stavbah prvo nadstropje, je bil Narodni dom, če se šteje tudi še podstrešna stanovanja, pravzaprav šestonadstropna stavba. Med družini stanovalci naj omenimo dr. Josipa Wilfana, ki je stanoval v četrtem nadstropju, s okni na Oberdanov trg in Galattijevu ulico, načelnika tržaškega Školskega Miroslava Ambrožiča, ravnatelja Posojilnice Ulčakarja, trgovce Ernesta Pegana, Miloniga, Grižona, Pirjeve, Czecha. Vsa ta stanovanja so kakor drugo, zgorela, da so jih same stene brez stropov in podov in se ni rešilo iz njih niti toliko, kolikor je za nohtom črnega.

Prvi laški naskok.

Fašisti so se pred javnim shodom zbrali v bivši Schillerjevi, sedaj Dantejevi dvorani, kjer so se pač dala zadnja navodila, nakar se je vršil shod na trgu pred mestno palačo. Govorili so trije govorniki, ki so vsi hujškali množico k napadu na jugoslovansko lastnino. Že med shodom je prišlo do raznih brutalnih nasilstev, kajti vsakogar, ki so ga slišali, da govori, četudi se tako potihoma, slovenski ali hrvaški, so napadli in pretepli. Ob tej priliki je bil smrtno ranjen, najbrže z bodalcem, uslužbenec restavracije Bonavia, Nini. Kako se je zgodilo to, ni mogoče dognati. Nini je bil socialista in je najbrže rekel kako besedo, ki ni bila prav kakemu fašistu ali, kar je še verjetnejše, kakemu arditu, in 19letni mladenci je plačal to neprevidnost s svojim življenjem. Nekoliko pozneje je bil pretepen na Korzu član tržaškega slovenskega gledališča, Marij Šimenc. Spoznal ga je nekdo, da je Slovenec in takoj so padli po njem s palicami.

Po zborovanju je nahujskana drhal po določenem načrtu udarila na vse strani po mestu. Najbližji sta bili Jadranska banka na vogalu ulice Cassa di risparmio in ulica S. Nicolo in pa jugoslovanska delegacija, ki je bila nameščena v drugem nadstropju hiše št. 9 v Mazzinijevi ulici (prej Via Nuova). Naskok na jugoslovansko delegacijo je pripravil zjutraj »Piccolo« s svojo opozoritvijo, da je visela prejšnji dan tamkaj jugoslovanska zastava. Naskok na delegacijo se je pričel s streljanjem in metanjem kamenja. Ker je bil vhod v hišo zastražen po orožnikih, so razgrajali vključ temu, da je bila izvešana italijanska zastava na pol droga, vdrl v delegacijske uradne prostore s pomočjo lestve, ki so jo hitro dobili od nekod v ta namen: V delegacijskem uradu so razbili vse in končno tudi vrgli na ulico jugoslovansko zastavo, ki jo je besna množica pograbila kakor divja zver svoj plen in potem sežgala. Sneli so tudi italijansko zastavo, ki je bila pritrjena na drogu v jugoslovanskih

barvah. Drog so seveda zlomili in sežgali. V Jadranski banki so razbili in razsekali, kar so dosegli in potem pometali na ulico, kjer je kar vidne rastel kup razbitega pohištva, knjig in drugih predmetov. Med drugimi so vrgli na ulico oziroma odnesli 18 pisalnih strojev, kolikor niso popelnoma razbiti obležali na ulici. Zažgali tu niso, pač za to ne, ker stanujejo v hiši italijanske stranke.

Napad na stanovanje jugoslovenskega delegata, ki se je nahajalo v palači na Benečanskem trgu (Piazza Venezia, prej Piazza Giuseppeina) št. 1, se je izvršil pozneje, po desetih. Druhal je razbila hišna vrata in potem vdrla v prvo nadstropje, kjer se je nahajalo delegatovo stanovanje, ki mu ga je dala na razpolago srbska cerkvena občina, ki je podedovala poslopje z vso predragoceno opremo vred po velikem svojem dobrotniku Škuljeviću. Tako si jajo opremljeno stanovanje, kakor je bilo to, ga morda ni v vsem Trstu. Po stenah in stropih umetniške slike, vse pohištvo izdelano po posebnih umetniških načrtih, po podu najdragocenejše preproge, v svoji delavni sobi je imel delegat slike kralja Petra in prestolonaslednika regenta Aleksandra. Razumljivo je, da so laški razbojniki te slike uničili med prvimi stvarmi, ki so bile uničene. Vse one dragocene slike so strgali s sten in jih z vso ostalo opremo vred pometali skozi okna na ulico, kjer je spodaj stojišča in besneča množica hitro zakurila z njimi velikansko grmado. Škoda je tu ogromna, da, skoraj neprecenljiva.

Napad na Narodni dom.

Divje kričanje in streljanje z revolverji je drhal, kakor smo že rekli, z Velikega trga udarila na razne strani po mestu. Največji del je, izvršivši svoje vandalstvo na Jadranski banki in jugoslovanski delegaciji, po raznih ulicah vdrl pred Narodni dom. Večina je prišla tjakaj po ulici 30. oktobra (prej Vojašnična ulica), Carducijevi in Filzijeve ulici (prej via Vienna), a le majhen del po ulici Roma (prej via della Poste), preko poštnega trga. Varnostna oblast je sicer res spravila na noge nekaj oddelkov stražarjev (nova »guardia regia«, kraljevo redarstvo), ki jih je namestila večinoma v vojašnici, manjši oddelke pa v palači, ki se nahaja v njej ravnateljstvo državnih železnic, nasproti Narodnemu domu v Galattijevi ulici, toda kake namene ali celo ukaze so imeli ti varuhi miru in reda, se je pokazalo prav kmalu.

Da je množica imela čisto določen namen napasti in uničiti Narodni dom, je bilo jasno kot beli dan takoj potem, ko je za to tak divlji način uničila Jadransko banko in jugoslovansko delegacijo. Zato pa je tudi tako smešen oni stari način vpravičevanja, ki so ga tudi sedaj skušali uveljaviti prav tako italijanski oblastniki, kakor tudi laško časopisje, namreč da opravičujejo napad na Narodni dom s podtikanjem, češ, da je množica le za to napadla Narodni dom, ker so iz Narodnega doma streljali nanjo in na stražo z revolverji in metali bombe. Vse te pripovedke o streljanju in metanju bomb iz Narodnega doma so najnesramnejša laž. Spodnji prostori Narodnega doma, kavarina in stanovanja, so bili zaprti z železnimi zatvorami, skozi katere se vendar ne da ne streljati, niti metati bomb. Posojilnica je bila popoldne zaprta in se niti tamkaj, niti v čitalniških prostorih ni nahajala niti živa duša. V Glasbeni Matici ni bilo nikogar, v Delavskem podpornem društvu so bila okna še v sredo zaprta, kakor jih je zaprla uradnica v torek ob 18., ko je odšla iz urada, zgoraj, v zasebnih stanovanjih pa so bile doma skoraj izključno le ženske. Sploh menda na celi strani Galattijeve ulice ni bilo v Narodnem domu več moških, ko trije ali štirje, in celo tudi noben laški list ni trdil, da bi bil s te strani kdo streljal ali metati bombe. In vendar je na tej strani počila

prva bomba!

Komaj so se namreč prikazali prvi demonstranti na trgu pred glavno pošto, so se na železniškem ravnateljstvu nasproti Narodnemu domu pokazali ljudje skoraj pri vseh oknih, tako tudi v tretjem nadstropju. Očividci, ki more prisedi na resničnost naslednjega dogodka, pripoveduje: V tretjem nadstropju železniškega ravnateljstva v Galattijevi ulici, na zadnjem oknu proti pošti, se je pojavil gospod, že nekoliko starejši, z nekoliko osivelo brado. Stegnil je roko, pokazal se je svetlosiv dim in takoj na to je ozračje pretresel silen pok. Bila je bomba, ki je dala znamenje za naskok. Vsekakor pa ni bila to morda granata ali petarda, kajti čuti ni bilo ne udarjajočih drobecov, niti krika ranjenecv, ki bi jih bilo moralo biti manj ali več, če bi se bila razletela ob na granata ali petarda, ker je bilo spodaj na ulici in bližnjem poštnem trgu že veliko demonstrantov, seveda še več pa spodaj, pred Narodnim domom, na Oberdanovem trgu. Takoj, ko je počila ta bomba, se je vsulo proti Narodnemu domu kamenje od prvega nadstropja, da je od vseh strani zvenekalo steklo na ulico, na spodnji strani pa so se začeli oglašati puškini strelji čim dalje tem hitreje, tako da je bilo končno čuti, kakor da regljajo strojnice.

Laški listi in oblastniki so trdili, da se je začelo streljati z revolverjem iz Narodnega doma. Tu je treba reči, da stvar morda ni zlagana, kajti popolnoma verjetno je, da je kak strel počil iz drugega nadstropja na pročelju Narodnega doma, kajti tamkaj je visela italijanska zastava, tamkaj je stanoval v hotelu italijanski častnik, in če je v resnici streljal kdo, je prav gotovo streljal ta italijanski častnik, ki je morda prišel stanovat v hotel edino le s tem namenom, da bi dal množici in straži povod za naskok. In bilo je v resnici tako, da so stražniki, namesto da bi branili Narodni dom pred besno drhaljo in se obrnili proti njej, naperili karabinke proti Narodnemu domu in streljali, kakor bi imeli pred seboj napadajočega sovražnika. In tu se je dogodilo nekaj, kar je v resnici težko raztolmačiti. Izmed množice se je prihajajoč menda iz vojašnice, izvil vojak s puško v roki, skočil skozi vrsto stražnikov dalje proti Narodnemu domu, se potem obrnil, pokleknil in začel streljati v stražo in množico. Repetiral je dvakrat, trikrat, a potem so skočili stražniki tja k njemu, dvignila so se kaka tri puške na kopita, in vojak se je zgrudil na tla. Pobrli so ga, in pač umirajočega, če ne že mrtvega, prenesli v vojašnico.

Divji krik in vik in streljanje, kakor v strelskem jarku je trajalo kakih dvajset minut, nakar je postalo nekoliko mirnejše, potem je počila bomba ali granata, ki je razbila glavna vrata v Narodnem domu, in potem zopet krik in vik in zopet tuljenje. Tu je bilo tudi nekaj ranjenecv, zadeti menda po onem vojaku. Privozil je na to rdeč salonski avtomobil, iz katerega so vzeli nekateri pravijo dve, drugi tri posode, ki so jih odnesli v hotel Balkan. Avtomobil je naložil dva ranjenca in odpehjal, a takoj na to se je že začel krik:

hotel gori!

So priče, ki izpovedujejo, da so videli, kako so tudi iz vojašnice prinesli nekaj posod in jih zanesli v hotel. Je bil pač bencin, s katerim so polili restavracijske in hotelske prostore. Hotel je zagorel kot baklja, a tam spredaj na trgu se je oglašal zadušljiv krik in vik, in ploskali so, kakor da so zmoreli. Najhujše in najogabnejše so bile pri tem prizoru ženske; hijene, ki z zobmi reže kopljejo po drobu žrtve, ki jo jim je vrgla pod kremplji druga divja zver! Kakor je bil gnusen ta prizor na trgu, tako in še tem groznejši so bili tisti trenutki za vse one ljudi, ki so se nahajali v hotelu in drugih prostorih, zlasti zasebnih stanovanjih v Narodnem domu, poleg tujcev, ki so bili nastanjeni v hotelu, skoraj izključno ženske in otroci. Očividci, ki je bil sam navzoč v hiši do zadnjega trenutka, pripoveduje:

»Ker sem mislil, da stvar vendar ni tako huda, sem ostal v Narodnem domu do tlej, da je prihrumel drhal od shoda. Videl sem bombo, ki je eksplodirala v Galatiji ulici, čakal sem še vedno, daširavno je kamenje, debelo za otroško glavo, letelo sozi okna v prvo sobo, ali končno se mi je zdelo le prenevarno, da bi ostal še dalje, in odšel sem v pritličje, da poizkusim, ali bi ne bilo mogoče priti na ulico. Toda to ni šlo. Krogle so žvižgale mimo vrat, da je bil izhod popolnoma izključen. Imel sem ključ k hišnim vratom, toda kdo bi jih odklepal, ki bi tako dal drhal le ugodno priliko, da vdere v hišo. Odšel sem torej po levih stopnicah navzgor do podstrešja, kjer sem našel ženske iz vsega tega krila hiše v najhujšem obupu. Tolažil sem jih s tem, da v hišo ne morejo vdreti in da se morda stvar izteče le še razmeroma dobro. Tedaj pa se je oglasil na oni strani obupen krik: hotel gori! Videl sem preko strehe gledališke dvorane ki se je nahajala v sredi med obema kriloma hiše in je segala samo do drugega nadstropja, kako begajo ljudje po hotelških stopnicah, ženske jokajoč in kričeč na pomoč, moški s preplašenimi, bledeimi obrazi, gor in dol, iz sobe v sobo, po hodnikih, a nikjer izhoda. Hotel je bil poln tujcev, a hotelških uslužbencev je bilo tudi okoli 40. Končno so vendar našli izhod, ko se je dim že močno začel valiti nad streho. S stopnišča se namreč odpiralo okno na dvorani stekleno streho, ki je kak poldrugi meter pod oknom. Skozi to okno so začeli ljudje skakati na streho in potem po nekaki leseni brvi ob kraju strehe, ki se tu dotika zadnjega dela poslopja, v katerem so se nahajale hotelske šrambe, do okna, ki vodi na stopnišče levega krila poslopja z vrati v Galatijevo ulico. Tuji z majhnimi kovčki, ženske z otroci v naročju, hotelški uslužbenci kakor so bili na delu, brez suknje, brez pokrivala, vse se je gnetlo po oni brvi na to stran in potem plezalo poldrugi meter visoko na okno in potem na stopnišče. Z ljudmi, ki so bile že prej na tej strani, nas je bilo tu na stopnicah kakih 150, rajše več kot manj. Na oni strani dim in ogenj, na tej strani jok, krik in vik, tam zunaj pa strel z strelom, pok za pokom. Tako groznega prizora, kakor je bil ta, še nisem doživel, daširavno sem preživel vse vojne strahote.

Ženske so silile doli, v vežo, k vratom. Vun, vun, tu se zadušimo! Ali kako naj odprem vrata, ko žvižgačo zunaj krogelje! Ne! Bilo je, po sreči, med to obupajočo množico nekoliko moških, ki niso izgubili glave, in tako se nam je posrečilo spraviti ženske vsaj toliko daleč nazaj v hodnik in na stopnice, da jih ni bilo videti od zunaj. Prepričani smo bili namreč, da bi bila takoj priletela bomba v vežo, če bi nas bila drhal zagledala v veži. Morda četrte ure smo čakali tako, a zdelo se mi je, da stojimo tamkaj že celo večnost. Najemniki kavarnar, Beršič, je v tem odprl vrata, ki vodijo iz kavarne v ta dolnji hodnik, in nam sporočil, da gori tudi že kavarne. Ogenj je izbruhnil pri blagajni, kako, ni mogoče dognati. Ali so vrgli v kavarno vžgalno bombo, ali pa so polili bencin in ga užgali. Ogenj v kavarni, komaj par korakov od itak že do skrajnosti obupane, na hodniku in stopnicah stisnjene množice, je seveda le še bolj pretresal vse. Na koleh so nas prosile ženske, naj jih vendar izpustimo na ulico. Bilo je treba nastopiti naravnost brezobzirno, da smo jih obvarovali gotove smrti. No, končno pa je vendar prišlo odrešenje.

Prišli so gasilci.

Ko smo zagledali gasilce na ulici, smo vedeli, da se nam ni več bati krogel. A bila je druga nevarnost. Tam zunaj je čakala podivjana drhal. Kaj storiti tak? Toda odlašati se ni dalo več, kajti iz kavarne je začel že udarjati dim v hodnik. Torej vun! Vrata se odpro in vse plane na ulico. Ostal sem pri vratih s ključem v roki, da zaklenem, če bi bilo treba, da drhal ne vdere v hišo. Prvi, ki sem ga zagledal pred vrati, je bil strojni mehanik Kraigher, po mišljenju komunist, a najpogostejši človek na svetu. Pomagal je ljudem, da so hitreje odhajali in branili jih je pred napadi drhali. Zato so ga tudi aretirali tamkaj, češ, da je en metal bombe. Lopovi neramili! Drhal se je kakor divje zverine vrgla na uboge ljudi, ki so si komaj rešili življenje iz ognja in tolka s palicami in pestmi po njih. Trgovca Miloniga, ki ima svojo prodajalno jestvin na Vojašničnem trgu, so pobili tako, da je nezavesten obležal na ulici in so ga potem prenesli v vojašnico in pozneje v bolnišnico. Napadali so vse, tudi tujce, ki so bili v hotelu in so se tako rešili, in so jim trgali rešeno prtljago iz rok, pri čemer so jim pomagali celo tudi kraljevi stražniki. Nekaj ljudi je bilo tu menda tudi aretiranih, pod pretevaro, češ, da so morda kradli v hotelu. Jaz sam sem ostal zadnji in sem v resnici hotel zakleniti vrata, kar pa mi je pri vratih stojič gasilec odsvetoval, češ, morda je še kdo notri. Ne vem, ali je še kdo prišel iz hiše; vsaj jaz nisem videl nikogar več. Postel sem še nekoliko na ulici pri gasilcu in sem se nato počasi zavlekel med množico, ki me ni spoznala. Tako sem si rešil kožo, kajti če bi me bili spoznali, bi me bili že ne že pobili, pa vsaj premlatili tako, da bi bil nosil posledice vse svoje življenje.

Narodni dom v plamenu.

Ogenj se je širil zelo hitro. Kavarna na tej ter restavracija in hotel na oni strani, sta bila v par minutah vsa v plamenu. Gasilci so hitro napeljali cev do hidrantov in hoteli pričeli z gašenjem. Ali je vse je pokazalo šela čisto jasno, odkod

je prihajal naklep na uničenje Narodnega doma. Ni bila samo drhal, ki je preprečevala gašenje s tem, da je preprečevala cev, temveč se je zgodil celo tale v nebo kričeči dogodek. Pred poveljnika gasilcev je stopil častnik, stotnik — nekateri pravijo, da je bil orožniški, drugi pa, da je pripadal redni vojski — in ukazal poveljniku gasilcev, da se ne sme gasiti. Poveljnik gasilcev mu je odgovoril, da mora vršiti svojo dolžnost, nakar je stotnik potegnil izza pasa samokres, mu ga nastavljal na prsi in mu zapretel, da ga pri priči ustrelj, ako bo dal gasiti. Temu nasilju se je poveljnik gasilcev moral vdati, in ogenj se je, ne da bi se gasilo, širil z neverjetno naglico. Okrog pol 20. je začelo goreti, a takole okoli 22. je ogenj objel že vse prole in dosegel tudi že najvišje, četrto nadstropje in podstrešje. Ker so ravno navo barvali vetrnice na oknih, je nova, oljnata barva le še pomagala, da se je ogenj razširjal tem hitreje.

Ker je končno ogenj postal le prehud in se je bilo bati, da poseže tudi na Narodnega doma se držečo Galatijevo hišo, ki je last mestne občine, na ravnanje državnih železnic na eni, na hotel Abbazia in hišo tržaškega grškega bogataša Scaramanga na drugi strani, so vendar pustili gasilcem, da so pričeli gasiti, seveda le toliko, da se obvarujejo omenjene stavbe. Gasili so torej le na obeh skrajnih krilih in zlasti streho in podstrešje, da ne bi se streha zrušila na dve nadstropji nižje Galatijevo hišo. Napeljali so cev v ravnanje državnih železnic na eni, in Scaramangalevo hišo na drugi strani in so od tam oblivali skrajni krili Narodnega doma do drugega nadstropja. Vse drugo so pa popolnoma pustili ognju. Tako je že v terek zvečer zgorela Posojilnica, iz vsemu zadnji dve sobi in obe vrsti zasebnih stanovanj vse do strehe. (Slika, ki je razstavljena v oknu kavarne »Zvezda«, kaže Narodni dom, ko udarja plamen iz tretjega okna dr. Wilfanovega stanovanja. Moglo je biti to v sredo jutraj, ko je dr. Wilfanovo stanovanje že dogorevalo. — Prip. ured.) Ponoči je zgorela potem še desna stran stanovanj skrajnega levega krila tako, da je ostala nedotaknjena le »Glasbena Matice«, Delavskega podpornega društva, dve posojilniški sobi, Cezehovo, Grižonovo in Pirjevčevo stanovanje. Od tod bi se bilo dalo rešiti vse, ker so bile stopnice še popolnoma varne in tudi ni bilo prav nobene nevarnosti za reševalca. Toda pustili niso nikogar blizu, pa naj je prošil še tako! Zlasti bi se bile dale rešiti posojilniške knjige in vse, kar se je nahajalo v blagajnah, a ravnotako tudi vse inventar »Glasbene Matice«, Delavskega podpornega društva in vsaj dragocenejši in potrebnejši stvari iz omenjenih zasebnih stanovanj.

Ponovna zažigavanja.

Vsakomur, kdor je količkaj poznal stavbo Narodnega doma, je bilo popolnoma neumljivo, kako je sploh mogel nastati ogenj v posojilniških prostorih, ki so imeli betoniran tlak, ki je še danes cel in ni pregorel ter je bila Posojilnica na vse druge strani zavarovana ali z močnimi glavnimi zidovi, ali pa, kjer so bili ti zidovi predrti, z železnimi, v kamen vdolnami vrati. Tu je očitno igral bencin glavno vlogo. Ko je že predniti do Posojilnice v terek popolnoma pogorel, sta ostali zadnji dve sobi še celi. V sredo se je vse dopoldne pomalo kadilo iz oken teh sob, ali ogenj je izbruhnil šele proti večeru. Gledališka dvorana znotraj je zgorela že v terek zvečer, in ker je bil pod obokan in je bil le malo nad podovi mednadstropja, ogenj, ki je že dogoreval v dvorani, ni mogel več doseči drugega nadstropja. In vendar se je vnelo prvo zopet Cezehovo stanovanje, preko glavnega zida in kamenitih stopnic. Zgorelo je potem v sredo ono troje še ostalih zasebnih stanovanj, Cezehovo, Grižonovo in Pirjevčevo, in je ostalo celo samo še Delavskega podpornega društva in Glasbena Matice, zopet oboje ločeno po glavnih zidovih, železnih vratih in stopnicah od že zgorelih prostorov. In zopet: v četrtek jutraj je začelo goreti v prvi sobi Delavskega podpornega društva, kjer se je nahajala blagajna. Sedaj šele, ko so že prezoreli stopni in je bila največja nevarnost, da se sestije vse, je kvestura (redarsko ravnanje) dovolila društvu predsedniku, da sme rešiti iz društvnih prostorov, kar se da rešiti, zlasti vsebino blagajne, seveda, če ni življenjske nevarnosti in v prisotnosti policijskega uradnika. Sredi žerjavice in posipajočih se stropov se mu je to s pomočjo gasilcev tudi posrečilo, in to — vsebina blagajne Delavskega podpornega društva in zdravniški instrumenti — je pač vse, kar se je rešilo iz Narodnega doma. Danes, v soboto dopoldne, dogorevalo zadnji ostanki inventarja Delavskega podpornega društva in pod njim se nahajajoče Glasbene Matice, kjer so zgoreli trije klavirji, več drugih glasbenih instrumentov, med njimi violina, vredna 15.000 lir, in vse muzikalije. Kako je s posojilniškimi blagajnami, se doslej ne ve nič. Menda so ostale znotraj nepokvarjene, a knjige so zgorele vse. O zasebnih stanovanjih smo že rekli, da so njih same stene brez stropov in podov in da ni nihče rešil prav ničesar. Dr. Wilfanu so poleg tega, da mu je zgorelo v stanovanju vse, kar je imel, tudi še popolnoma razbili odvetniško pisarno, ki se je nahajala v ulici 30. oktobra št. 13. Načelnika Sokola, Ambrožiča je doletela sedaj že druga nesreča. Lani so mu ukradli vse pohištvo, ki je je imel shranjeno pri nekem znanu, sedaj pa mu je zgorelo vse, da je rešil samo tisto, kar je imel na sebi. Ostal je celo brez klobuka. Trgovca Milonig pa ne le ni izgubil vsega, kar je imel v stanovanju, temveč so ga, kakor smo že povedali, povrh še skoro do smrti pretepli.

Po ognju tatovi!

Bivša sokolska dvorana je ostala nedotaknjena, ker ogenj ni mogel do nje, nedotaknjena so ostale tudi zadnje hotelske

sobe ob Galatiji ulici, hotelska šramba in za gledališko garderobo. Ali tu se je zopet pokazalo, kako vestne in plemenite varuhe javnega mira in reda ter človeške in stvarne varnosti imamo v Trstu. Dočim je mekarna hrana v pritličju v Galatiji ulici rešila vse svoje stvari, so na drugi strani poskrbeli drugi, da se drugje ne reši nič onkraj, kar je uslo ognju. Gledališko garderobo so tatovi v četrtek jutraj vzlic temu, da je bil Narodni dom močno zastražen vsenaokoli, izpraznili popolnoma. Kar je bilo dobrega, so odnesli, kar je bilo slabega, so razmetali po ulici. Iz hotelske šrambe so odnašali cele koše namizne in druge posode, namiznega orodja, perila itd. Odpejali so celo na dvokolnik Wertheimovko, o kateri je vse laško časopisje pisalo, da je bilo v njej 11.000 lir, daširavno so jo našli odprto in prazno na trgu stare ribje tržnice. Varnostna oblast seveda »zasleduje« tatove. Iz sokolske dvorane so ukradli klavir, last podjetnika Lazaria, ki je prišel v dvorani plesne vaje. Isto jutro so videli Hudje, kako je neki vojak prinesel skozi vhod v Galatijevo ulico železno ročno blagajno. Stražniki, ki sta stražila tamkaj, sta ga ustavila. Pogovorili pa so se nekaj in vojak je odšel z blagajno nemoteno dalje. Kar torej ni požar ožen, so odnesli tatovi!

In kakšna je škoda v Narodnem domu? — Zavodi in stranke ki so bile v Narodnem domu, še niso podale izjav o škodi, a zabeležimo naj vendar tu vsoto, ki so jo imenovali naši nasprotniki Italijani. Pisec tega poročila je bil razgovor trojice Italijanov, ki so ogledovali pogorišče, in dejal je eden teh mož: Trideset milijonov lir je cenjeno še premizko! V resnici pa bi ta vsota narasla še precej gotovo do petdesetih milijonov.

Življenjski žrtve po vsej sreči ni bilo med našimi ljudmi več kot ena sama: gospos Roblek, dočim je bila njegova soproga težko poškodovana. Da sta ta dva tvegala skok z višine kakih 18 metrov na ulico, je pripisati pač le hipni duševni onemoglosti, povzročeni po strahu, ki ju je moral navditi ob klicu: Gori! Če bi bila šla za drugimi čez streho gledališke dvorane, bi se bila rešila kakor so se rešili vsi drugi. O hčerki ravnatelja Ulčakarja, ki so jo tudi pogrešali prvi hip, se je doznalo pozneje, da se je rešila pravočasno in da je na posestvu pri Griljanu. Ranjenec je bilo gotovo več in se niti ne ve za vse; ali rešili so si življenje in to je pač glavna stvar. Nekateri so bili pretepeni in potem še aretirani; a tudi ti so si rešili življenje.

Končno naj pripomnimo, da je s požigom Narodnega doma za nedogleden čas ubito lepo se razvijajoče kulturno življenje slovenskega gledališča, zgrajenega brez vnanje pomoči, samo po ljubezni našega naroda na Tržaškem do prosvete in napredka.

Druga razdejavanja.

Drugi razdejavanja ne bomo opisovali podrobneje. Omenimo naj le, da je poleg Jadranske banke razbita tudi podružnica Ljubljanske kreditne banke na vogalu ulice 30. oktobra in ulice Valdirivo. Tu so pomatili na ulico pohištvo in razne druge opreme predmete, spise, knjige itn., kolikor jih ni bilo shranjenih v trdnih blagajnah, in so zakurili z njimi grmado. Razbili so nadalje Splošno hranilnico in Tržaško podporno in bralno društvo v ulici Torre bianca št. 39, potem Ljudsko hranilnico v isti ulici, Hrvatsko štedionico; ostala je samo Trgovska in obrtna zadruga, ki je bila še pravočasno dobro zastražena, in pa zavarovalnica Croatia. Popolnoma so razbili notranjost srbske šole poleg srbske cerkve in onečastili so tudi cerkev samo. Deloma uničili, večinoma oropali so skladišča specijske trdnice »Balkan« na nabrežju Nazarija Saura. V tiskarno »Edinosti« ki je bila zastražena po orožniških, so vdrli iz sosednje hiše preko dvorišča. Vrgli so iz okna na stopnicah močan železni križ in poskušali potem vdreti v uredniške prostore v prvem nadstropju. Razbili so zunanja lesena vrata, a so nateleti potem na močna železna vrata, katerim pa niso bili kos. Na drugih lesenih vratih, za katerimi pa se nahajala močan zid, se poznalo dobro udarcel puškinih klopit. Tamkaj se jim torej vdor ni posrečil. Vdrli pa so v spodnje prostore, kjer so razbili pohištvo v sobi inseratnega oddelka in sosednji vodjevi sobi. Potem so se pa spravili na rotacijski stroj. Biti je moral nekdo med njimi, ki je dobro poznal stroj, kajti odstranil je neke skrite vijake, vsled česar bi se bil stroj, posebno» še, ker so položili med zobovje na kolesju ključ in razne druge železne predmete, moral v prvem hipu razleteti na nebroj kosov, če bi se jim bilo posrečilo, pogati ga v tek. Ali bili so po sreči toliko neprevdani, da so prej razbili električni vod, tako da se stroj ni dal spraviti v tek. Zadovoljili so se nato s tem, da so odnesli nekaj kosov stroja, ki so jih vrgli pozneje v morje. — Razbili so potem še nekaj manjših obrtnih podjetij, tako trdnico »Santina« ob Kanalu, misleč, da je v jugoslovnskih rokah, Štokovo žganjarno na Batističevi ulici (ulica Stadion), kavarno »Commercio«, kateri ni nič pomagala tedaj izbožena in ob vsaki drugi priliki izbožena italijanska zastava, buffet na nasprotni strani je ostal nepoškodovan, razbili so samo vrata; potem Lenčovo gostilno nasproti postaje openske železnice (že v sredo so prišli k lastniku štirje Lavpravečar, ali ne bi prodal gostilne). Gostilno »Makarska« v Starem mestu, kamor so zahajali skoro sami magistratovci, in potem pisarne odvetnikov dr. Pretnerja in dr. Okretiča, dr. Abrama in dr. Agneletta (dr. Rybafa), dr. Kimovca in dr. Wilfana. Štokova knjigarna je ostala nepoškodovana. Poskušali so še tupatam kako malenkost, na več krajih pa jim je orožništvo ali pa občinstvo preprečilo, da niso bili šili svojih naklepov. Za sredo zvečer je bilo namenjeno razdejavanje po bližnji okolici toda naklep se ni izvršil, pač s ene

strani zato, ker so se prestrašili slovenskega okoličanskega prebivalstva, na drugi pa menda tudi zato, ker je menda prišel iz Rima migljaj, da ni samo dovolj, temveč celo preveč že storjenega. Strah pred okolico je bil celo tak, da so oblasti poslale močne oddelke orožnikov v spodnjo okolico, ki naj bi bili varovali Lahe, ki stanujejo v okolici, pred morebitnim vračilom s slovenske strani. Po vsem Krasu so nemudoma vojaški in orožniški oddelki zastražili vsa v Trst vodeča pota, in sicer tako, da so na pota postavili proti vsem obrnjenim strojinic. Bili so se, da ne bi Kraševci in drugi okoličani vdrli v Trst in masčevali nad Lahij grozote, storjene mestnim Jugoslovenom. Po skrivnih potih pa so le prišli naši ljudje v mesto in nas obvestili o dogodkih na deželi.

Kako so postopale oblasti.

Omenili smo že, kako je nastopalo kraljevo redarstvo, a tu naj posebej navedemo, kako so postopale najvišje tržaške državne oblasti, katerim je bila gotovo v prvi vrsti poverjena naloga, da skrbje za varnost jugoslovnskega prebivalstva in njegovega imetja.

V terek zvečer je šel podpredsednik političnega društva, odvetnik dr. Slavik na kvesturo, da tamkaj zahteva zaščito za jugoslovnsko prebivalstvo. Pošiljali so ga tamkaj od Poncija do Pilata, dokler ga niso nazadnje spravili v neko sobico, kjer so mu ponudili stol, da je sedel in mu dali za družbo detektiva, češ, naj ostane tu, ker bi se mu zunanjo moglo prigoditi kaj neljubega. Tako so ga držali na kvesturi do pol treh jutraj, potem mu pa dali detektiva za spremstvo domov. Seveda pa ni bil njihov namen osebna varnost dr. Slavika, temveč edino le skrb, češ, dr. Slavik bi mogel, ako bi bil zunaj, organizirati odpor proti nasilstvom.

Naslednji dan je šel dr. Slavik na generalni civilni komisariat, da protestira proti grozovitostim fašistov in njihovih uniformiranih in neuniformiranih pomagačev. Generalni civilni komisar Mosconi ni bil v Trstu, pač pa njegov namestnik, ki je namesto da bi zagotovil jugoslovnskem prebivalstvu pomoč vlade, nahlulil na naravnost neoznačljiv način dr. Slavika, češ, on voditelj tistih, ki so z bombami in revolverji napadali italijansko oboroženo silo in nedolžno ljudstvo, naj bo hvaležen, da se ni zgodilo še več, kajti zgoditi se more še kaj hušnega kot se je že zgodilo. Poveljnik orožništva pa je izjavil, da mu je naravnost žal, da se je še kaj rešilo, češ, edino prav bi bilo da bi se bilo uničilo popolnoma vse!

Pozneje je bil dr. Slavik zopet klican na kvesturo, kjer so zahtevali od njega, da naj podpiše izjavo, s katero prevzema odgovornost za vse, kar bi se v znak vračila zgodilo zunaj na deželi. Zahtevalo se je tako od njega, naj se sam izroči oblastim kot talec. Samo po sebi umljivo, dr. Slavik ni hotel podpisati take izjave, temveč je izjavil, da ne prevzema nikakršne odgovornosti, ker nima ne prilike, ne moči, da bi vplival na deželo.

Takšno je torej bilo stališče prvih vladnih mož. Pozneje je vsekakor moralo priti kako novo navodilo iz Rima, kajti pomirjenje je prišlo kar hipoma in petek je bil že čisto miren. Govorilo se je po Trstu o ostrji graji, ki da je prišla iz Rima. Koliko je resnice na tem, se ne da dognati. Vsekakor pa je dr. Slavik, kot zastopnik lastnice Narodnega doma, Tržaške posojilnice, dobil nalog od oblasti, naj da v svrhu varnosti, ogradiť pogorišče drugače da bo dala storiti to oblast sama na račun lastnika Narodnega doma. Odloki in ukazi so pač začeli prihajati drug za drugim, ali da bi se bilo preje poskrbelo za to, da bi teh odlokov in ukazov sploh ne bilo treba, tega pač ne. Ali da, poskrbeli so za vse, za varnost na najboljši, toda kaj, ko so ti vražji Jugoslovenci sami z bombami in revolverji prisilili varnostno stražo, da je namesto na razbijače in požigalce streljala na morilce in zarotnike v Narodnem domu. Saj so vendar našli — tako so trdili — skoro pod vsako stopnico v Narodnem domu po eno granato. In so tudi v resnici prinesli granate iz Narodnega doma. Toda nesreča je hotela, da se je prigrasilo več priš, ki so videli, kako so prav iste granate malo prej prinesli iz volašnice in jih zanesli v Narodni dom. Tako se je tudi ta trditve laških oblastnežev izpremenila v laž.

»Edino ote« ne izhaja. Vzrok temu ni morda razbiti rotacijski stroj, ker bi se list lahko tiskal na drugem stroju, toda fašisti so zagrozili tobakarnarjem, da jim razbijejo takoj tobakarno, ako bi se drznili prodajati slovenski list. Seveda bi bil pobit tudi vsak raznašalec, ki bi se drznil z listom na ulico. Priča-kovalo bi se, seveda kje drugje, ne pa v Trstu, da bi tu posegla oblast v zaščito svobode, toda na generalnem mestnem komisariatu so rekli dr. Slaviku, da je bolje, ako list nekaj časa ne izide, češ, ker bi izhajanje lista moglo imeti zle posledice. Naj bi se počakalo torej, da se duhovi nekoliko pomirje. Koliko časa bo treba v tem oziru za pomirjenje duhov, seveda ni lahko reči. Upamo pa, da ne ostanemo predolgo brez svojega lista.

Kaj naj bi bilo najhujše?

V petek jutraj je objavila »Era Nuova« proglas fašistov, s katerim zahteva najpopolnejše »viziščenje«, to se pravi izgon vseh jugoslovnskih »tujcev«. Obenem so se pa raznesle po Trstu strahovite vesti o dogodkih v Ljubljani. Da je razjarjena množica naskočila italijansko delegacijo ter trgovine, podjetja in stanovanja laških državljani in Lahov iz zasedenega ozemlja ter jih zažgala. Po prijateljih iz italijanskih krogov so doznali tedaj naši ljud-

je, da se pripravljajo za petek zvečer najgroznejše, namreč naskok na zasebna stanovanja tržaških Jugoslovenov. Vendar pa do te najhujše grozote ni prišlo, bodisi ker se doznalo, da one tatarske vesti ne odgovarjajo resnici, bodisi ker so fašisti dobili migljaj od pristojne strani, da je dovolj grozot. Tržaški Jugoslovenci so bili obvarovani najhujšega. Ali naj bi bile one vesti o ljubljanskih dogodkih resnične, naj bi se bilo v Ljubljani, v Zagrebu in Beogradu v resnici zgodilo, kakor se je pripovedovalo prvi hip, potem smo prepričani, da bi v petek zvečer ne bila samo razdejana vsa stanovanja tržaških Jugoslovenov, temveč da bi bili po stanovanjih klali in klali, kakor so klali v pariški »sentyernej« noči in za »sidilijanskih večernic«. In lahka bi jim bila stvar. Saj so pred kakima dvema mesecema uradno popisali vse »tujce«, in so torej imena in stanovanja vseh Jugoslovenov v Trstu na razpolago fašistom in njihovim pomagačem. Edina naša sreča, da je protest v Ljubljani in drugje ostal v mejah dostojnosti in civilizacije in se ni izprevel v dvati-soletno italijansko kulturo. Jugoslovenci so pokazali tu, kako visoko stojte nad tistimi, ki se ponašajo s tem, da so nam prinesli prosveto in omiko!

Kako je bilo ono pričakovanje najhujšega popolnoma npravičeno, kaže najbolje divjanje fašistov prva dva dneva, v terek in sredo. Vseposvodo so imeli postavljene svoje »leteče straže«, ki so nadzorovale občinstvo po ulicah. Naj so le zaslišali slovensko besedo, takoj je bil zraven opazovalec, in v par minutah tudi gruča, ki je ali s palicami padla po »zločincih« in jih pretepla, kolikor se je dalo, ali pa jih odveljalo na kvesturo. Nekaterim se je posrečilo uiti, mnogo pa so jih spravili tudi v zapor, kjer so jih seveda zopet mlatili, kolikor se jim je zljubilo. Na železniško postajo ni bilo mogoče, vsaj znanjšim našim ljudem ne, kajti tudi postajo so opazovali, seveda, da bi preprečili, da ne bi se zunaj izvedela čista resnica. Tako tudi ni bilo mogoče prve dni spraviti preko meje zanesljivih poročil.

Pomoč ententnih zastopstev?

Kakor so že javili listi, je nekemu amerikanškemu kapitanu v hotelu Balkanu zgorela velikanska svota dolarjev. Umljivo je, da je v tem primeru nemudoma posredoval ameriški konzul, in ameriški kapitan je naslednji dan že imel denar.

Začela je tudi že posloovati neka vladna komisija, ki popisuje škodo. Po kakšni inicijativi se je to zgodilo, ni znano. Morda je pripisati stvar dejstvu, da so zavezniške vlade, ki imajo svoja konzularna zastopstva v Trstu, dobila od teh zastopstev točna in resnična poročila o vseh dogodkih. Ali so ta zastopstva storila kakor korake tudi pri tržaških oblastih, ni znano, ali iz zanesljivega vira nam je prišla vest, da se je storilo vse, kar se je moglo storiti v danem položaju, ko so dejanski pristojni za posredovanje v takih primerih v prvi vrsti poslaništva dotičnih držav, ki so seveda v Rimu. Znano nam je nadalje toliko, da se je tajnik jugoslovnske delegacije v Trstu, dr. Novčan, ki je po razbitju delegacijskih uradnih prostorov uradoval v svojem zasebnem stanovanju, zaradi streljanja po dotični ulici — bilo je to v petek — moral, ker je bilo ono streljanje očitno namenjeno njemu, zateči za varstvo na neko zavezniško zastopstvo, nakar so se potem laške oblasti opravile, češ, da se je ono puškarnje vršilo med socialisti in laškimi nacionalisti — očitno iz trte izvita ta trditve. Vsekakor se je tajnik jugoslovnske delegacije preselil drugam in izjavil, da nemudoma ustavi delovanje, ako se zopet izvrši kak naklep proti njemu.

Za zaključek.

Poročati bi bilo še marsikaj, saj je bilo toliko in toliko dogodkov, ki so vredni zabeležiti, toda za sedaj naj zastuje ta opis, ki v celoti in vseh podrobnostih odgovarja najčistejši resnici. Kolikor je važnejšega, se bo še poročalo. Vendar naj pa, resnici na ljubo, priberjemo tu še dejstvo, da največji del tržaškega italijanstva, a tudi večina renjikofov, kar najodkriteje oboja divjanje fašistov, pač ker se zaveda veljanske odgovornosti, ki si jo je nakopalala Italija s svojo popustljivostjo napram tem neodgovornim in posledice svojega besnenja se nezavedajočim življenj, ali da rečemo še točneje, ker vedo, da bi jih to divjanje znalo stati njihov obstanek. Italija, zlasti pa zasedeno ozemlje, in v prvi vrsti Trst, ne more živeti brez — Jugoslavije!

Ozremo naj se končno še na nekaj, kar je pri nas v Trstu pobudilo, če ne že ogorčilo, pač pa veliko začudenje. Dr. Miče Čok je v Narodnem predstavništvu hvalil italijanski proletarijat, češ, ker so ni hotel udeležiti plenjenja jugoslovnskega imetja, in ker je baje izjavil, da bi stopil v stavko, ako bi ga nacionalisti hoteli prisiliti v to, da je zahteval odškodnino za storjeno škodo itd. O vsem tem ne vemo mi v Trstu ničesar, vemo pa, da je »Lavoratore« prav tako, kakor nacionalistični listi, poročal ono grozovito laž, da so se metale bombe iz Nar. doma, in da se je streljalo z revolverji in ne vemo, s čim še vse, na množico in stražo. Komunistično, v slovenskem jeziku pisano »Delo« je bilo toliko boljše, da je pisalo, da še ni dognana stvar, kdo je metel bombe, in da je obsojalo fašistovska vandalstva. Ne vemo torej, čemu za-

hvala laškemu proletariatu. Leta 1915. se slovenski proletarijat tudi ni udeležil požigovanja in ropanja laškega imetja, in Jugoslovenci smo bili tisti, ki smo vzeli v zaščito laške nacionalce. Tedaj našemu proletariatu ni nihče izrekel zahvale, a laški nacionalci so se nam sedaj za tedanje naše kavalirstvo zahvalili s požigom in plenjenjem. Namesto neumnosti hvala in zahvale naj bi bil dr. Miče Čok rajši vprašal italijanski proletarijat, zakaj v svoji nepristranski pravičnosti ni stopil na ulico in preprečil nacionalistiških grozodejstev! Ali da! »Laboratorec je bil tiste dni dobro

zastražen, in gospodje so se ravnali po tisti praktiki: Ne praskaj se, kjer te ne erbi! In zato: javna zahvala v Narodnem predstavništvu!

In vračilo, plačilo? Kaj stori Jugoslovija? Zakaj bi skrivali! Saj smo sinovi ene in iste matere Jugoslovije: naj nas prizna mati za svoje sinove, kakor jo mi priznavamo, ljubimo in spoštujemo, svojo mater. Od nje pričujemo, da ona stori, kar se ji zdi prav za naše odrešenje. Ali naj ne odlašaj, zakaj naše gorje je prikipelo do vrhunca, prav do vrhunca! Rešite nas žive; mrtvi so itak odrešeni za večno!

Iz sobotne razprave o volilnem redu.

V Beogradu, 18. julija.

Najprej se je vršilo poimensko glasovanje o predlogu republikanca Jaše Prodanovića, ki je bil naperjen proti vladnemu in odborovemu predlogu, s katerim se daje zakonska možnost, da se konstituanto razpusti. Za Prodanovića predlog je glasovalo 26 poslancev in sprejet je bil referentov predlog. Nadaljna razprava se je začela razvijati bolj naglo in izgledalo je že, da bo podobna razprava volilnega reda pri drugem čitanju v eni ali dveh sejah dokončana in volilni red končno sprejet. Med tem so pa zahtevali republikanci tudi pri poznejših čilih poimensko glasovanje. Večina zbornice je smatrala nakano republikancev za obstrukcijo. Predsednik zbornice dr. Ribar se je zaradi tega začel posluževati poslovnika z vsoto strogostjo ter republikance hitro ukrotiti. Za poimensko glasovanje treba namreč po poslovniku pismen predlog, katerega podpiše 20 poslancev. Ti morajo biti cel čas zborovanja v zbornici navzoči. Ko so republikanci predlagali poimensko glasovanje za svoj predlog, po katerem naj bi imeli glasovalno pravico tudi ženske, je predsednik zbornice ugotovil, da je podpisalo predlog med 20 poslanci cela vrsta takih, ki v zbornici niso prisotni. Tako je poimensko glasovanje odpadlo in se razprava skrhala. Zanimivo je bilo gledati v zbornici slovenske klerikalce, ko je Jaša Prodanović stopil k njim ter jih prosil, naj tudi oni podpišejo predlog za žensko pravico. Veliko komentarja in pozornosti je vzbudilo dejstvo, da se njegovo povabilo odkloni. Doma govore ženskam, da se bore za njihovo volilno pravico, v Beogradu se pa še predloga za žensko volilno pravico ne upajo več podpisati.

Izpremenjen je bil § 6., ki daje Ljubljani pravico do štirih poslancev. V prvem čitanju je bila sprejeta stilizacija, da dobi štiri poslance »grad Ljubljana sa predgradjem«. Sedaj se glasi ta odstavek tako, da bira 4 poslance »Ljubljana sa Spodnjim Šiškom«. Popravek je bil potreben zaradi točnosti in zato, da se prepreči vsako možnost napačnega tolmačenja. Referent je predlagal popravek na željo slovenskih demokratov.

K paragrafu 9., ki odvzema volilno pravico vsem onim tujerodcem, ki so dobili po mirovnih pogodbah opcijsko pravico, je govoril posl. dr. Kramer ter se izrekel za kompromisno rešitev. Krivično je, vzeti starih tujerodcem, pri nas naseljenim, volilno pravico, zlasti ker ni pričakovati, da se bo le eden izmed njih izselil iz naše države. Mi sicer ne bomo trpeli, da bi se tujerodci v naši narodni državi konstituirali kot posebne narodnosti, vendar na drugi strani ne smemo na slepo odrekati našim tujerodnim državljanom najvažnejše politične pravice. Poslanec Kramer je zagovarjal predlog, ki ga je v sporazumu z njim stavil prof. Lončar in ki odreka pri nas volilno pravico za ustavotvorno skupščino samo onim Nemcem, ki so šele v zadnjih tridesetih letih dobili v deže-

lah naše države domovinsko pravico. Za Lončar-Kramerev predlog so glasovali vsi slovenski, en del hrvaških in srbskih demokratov, socialisti in en del Narodnega kluba, večina pa predlog, žal, ni dobil.

Velik boj se je razvil okoli paragrafa 15., ki govori o pasivni volilni pravici državnih uradnikov. V Srbiji, ki je bila mala država, je postojala med poslanstvom in državnim uradnikom inkompatibilnost. Državni uradnik ni mogel biti poslanec, kakor občinski uslužbenec ni mogel biti občinski odbornik. Prečani iz vrst demokratov in tudi drugi so nastopili proti kruti določbi, da državni uradnik izgubi službo, ako sprejme mandat državnega poslance. Veliko govornikov se je izjavilo za to, da naj v naši veliki državi državni uradniki, ako postanejo poslanci, ostanejo uradniki, dobe naj pa dopust. K stvari je govorila cela vrsta govornikov, predložili so najrazličnejše predloge, do glasovanja pa še ni prišlo. Zlasti živahna debata se je vršila zaradi državnih učiteljev, ki po predlogu vlade in odbora tudi izgube službo, ako sprejmejo poslanski mandat. Demokrat Gjorgjevič, kateremu se je pridružil še več poslancev, je predlagal, da naj ima učitelj isto pravico kot drugi državni služniki in da naj ne izgubi službe, če postane poslanec. Proti učiteljem nastopa z vsoto vehemenco Protić. Že v odboru je odklonil tozadevni predlog v prilog učiteljem ter dejal: »Onda zatvorimo šole«. Zanimivo je bilo obnašanje radikalcev na sobotni seji v učiteljskem vprašanju. Ta dan se je namreč v Beogradu pričel kongres učiteljev iz cele države. Navzlic temu, da je Protić pozval k sebi nekaj uglednejših prvakov »Parlamentarne zajednice« ter jim dejal, da napravi on iz učiteljskega vprašanja »pitanje«, vendar so tudi nekateri poslanci iz vrst radikalcev nastopili za učitelje. Mnogo se je opazilo v zbornici, da je ob priliki debate o učiteljih zlasti dr. Korošec živahno razpravljal s Protićem. Zatrjuje se, da je tudi on zahteval, da morajo vsi radikalci glasovati proti učiteljem. Protić in Korošec sta se na koncu konca rešila s tem, da so njihovi pristaši o stvari tako dolgo in tolkkrat govorili, da se je moralo glasovanje o paragrafu 15. preložiti na ponedeljek. Tako so radikalci in klerikalci prenesli odločitev preko kongresa učiteljev in se izognili opasnosti. Na jutrišnji seji, ki se vrši že po kongresu, bo zato razpeloženje pri reakcionarjih drugačno kot je bilo v soboto. Pri glasovanju pa se bo pokazalo, kje so prilatelji učiteljev. Ni dvoma, da bo Protić potisnil z vsoto silo, da ne bo sprejet demokratiški predlog v prilog učiteljem.

Od kar so ukrotenjeni predlagalci poimenskega glasovanja, je izdatno naraslo upanje, da bo volilni red v par dneh končno veljavno sprejet. V nevarnost bi ga mogla spraviti le še vladna kriza, katero neprestano pripravljata Protić in Korošec.

S.

Koroški odbori.

Narodni svet za Koroško v Velikovicu je izprožil velepomembno misel, da bi se celo slovensko zaledje mobiliziralo za približujoči se plebiscit na Koroškem. Poslal je 10 govornikov po celi Kranjski in Štajerski, ki so na vseh sodniških krajih imeli informativna predavanja o Koroški. Imeli so vse skupaj ne manj kot 52 predavanj. In tako je bila cela Slovenija tekom enega tedna mobilizirana. V splošno so predavanja dobro potekla, obisk je bil z ozirom na letni čas prav razveseljav. V Cirknici se je zbralo nad 600 ljudi, velik obisk je bil tudi v Radgoni. Se pač vidi, da ljudje ob demarkacijski črti bolje vedo, kaj se pravi, priti pod tujo pest. Ni dvoma, da bodo ta predavanja obrodila mnogoteri sad, in nam Koroščem je približujoči boj veliko lažji, če vemo, da je celo zaledje z nami.

Po vsakem predavanju se je ustanovil takozvani »Koroški odbor«, ki ima nalogo, zbujati v narodu razumevanje za važnost koroškega vprašanja, podpirati propagandno delo za plebiscit moralno in gmotno, prirejati predavanja, denarne zbirke,

cvetlične dneve v prid propagandnega fonda za Koroško.

Gotovo obsežen program!

Kot načelo velja, zbrati v vsakem okraju vsaj toliko kronic, kolikor je v okraju prebivalcev.

Ni dvoma, da so začeli ti »Koroški odbori« že uspešno delovati ter nam bodo priskočili v odločilnem trenutku v vsakem oziru na pomoč. Govorniki iz Koroške so govorili samo v večjih krajih — naloga »Koroških odborov« je, da pošlje vsak v nedeljo tega ali onega govornika v to ali ono vas govorit o Koroški. Mi na koroški fronti — sicer nekrvavi, ali kljub temu fronti — moramo imeti zavest, da stoji cela Slovenija za nami. »Koroški odbori« imajo neločljivega z »Jugoslovansko Matice« — in vendar je velika razlika. »Koroški odbori« so ustanovljeni samo za 2 do 3 mesece, do plebiscita: nam je treba hitre in sigurne pomoči. Ne odlašajte! Samo 2 do 3 mesece je treba delati — ali v tem kratkem času tem bolj, »Jugoslovanska Matica« bo morala izvrševati svojo nalogo doli časa, in zaradi tega ni bilo pri-

poročljivo, da bi se »Matica« in »Koroški odbori« zvezali.

Poprimite se v zadnjem času dela in rešite Koroško! Dne 16. julija je bila mirovna pogodba z Avstrijo ratificirana; tekem treh mesecev po ratifikaciji se mora plebiscit izvršiti — najpozneje torej do 16. oktobra.

Telefonska in brzojavna poročila.

NEMCI RAZDRILI PROGO ŠPILJE-RADGONA.

Maribor, 19. julija. Nemci so razdrili železniško progo med Čmurekom in Gozdiščem, da tam onemogočijo našo zvezo s Prekmurjem.

Maribor, 19. julija. K poročilu nemških listov, da so bile železniške postaje obveščene o napadu oziroma razdrtju proge med Čmurekom in Gozdiščem, se poroča: Brzojavni urad Maribor je poslal še včeraj dopolne tri delavce na to progo, ker ni bil o ničemer obveščen. Značilno je, da od postaje Švarce ni vstopil v vlak ni en Nemec, da so bili torej Nemci točno obveščeni o nevarnosti, ki grozi vlaku. Res je nadalje tudi, da niti en železniški urad ni bil obveščen o nameravanem atentatu na železniško progo. S pretrganjem zveze z Radgono je pretrgana tudi vsaka zveza s Prekmurjem. Zveza je mogoča samo preko Ormoža in zvezana z velikanskimi stroški. V Mariboru vlada vsled tega incidenta velikansko razburjenje ter se zahteva vedno bolj takojšnja avtomobilska zveza med Mariborom — Sv. Lenartom in Gornjo Radgono. Tudi se v Mariboru resno razmišlja o tem, ali bi ne kazalo zaradi izizvalnih nastopov Nemcev ustaviti uvoz v Nemško Avstrijo. V Radgoni sami razburja slovensko prebivalstvo dejstvo, da je prišla mestna aprovizacija deliti moko, ki jo je prejela iz Jugoslavije pod naslovom »amerikanska« moka, samo da se s tem dejstvom napelje voda na vsenemški mlin. Ogorčenje v zavednih slovenskih krogih je doseglo višek, zato je nuja potreba, da se čimprej nemški oholosti potriže peruti.

LDU Ljubljana, 19. julija. Prometni oddelek obratnega ravnateljstva južne železnice javlja, da je jutranji osebni vlak, ki vozi iz Maribora v Ljutomer, skočil danes jutraj med Čmurekom in Gozdiščem s tira, ker je bila proga razdejana. Poškodovan ni bil nihče. Ker je bilo obratno ravnateljstvo že včeraj opozorjeno, da se namerava napad na vlak v okolici Radgone, je vozil vlak previdno ter je skočil s tira le stroj in službeni voz. Do nadaljnjega se ustavi promet na progi Maribor — Radgona, med tem ko se bo promet na progi Maribor — Ljutomer izkušal vzdrževati.

NAŠI ODOŠAJI Z ITALIJO.

LDU Zagreb, 19. julija. Današnja »Riječ« prinaša iz Pariza izvirni dopis Luje Vojnovića, v katerem se bavi z jadranskim vprašanjem in pravi, da obstoji glede tega vprašanja alternativa, ali se bo iz naših direktnih pogajanj z Italijo rodil sporazum glede celokupnega vprašanja, ali pa bodo Italijo defin. pozvale velesile, ki so podpirale londonski pakt, da ji še enkrat priznajo dežele, ki so ji zagotovljene v tem dogovoru in katere ima sedaj okupirane kot mandatska sila zaveznikov. Kar se posebej tiče Reke, priznava Italija, da je Reka po londonskem paktu dosedaj hrvaška, vendar pa se izogiba težkočam s tem, da pravi: »Jaz ne zahtevam Reke, toda Reka zahteva mene. Ko zahteva mene, ne morem, da bi se ne odzval pozivu tega italijanskega mesta.« Članek se končuje z nastopnimi značilnimi besedami poziva naši inteligenci, ki se glase: »Recite odkrito narodu, da je njegovo zedinjenje ogroženo po namenu ene tujih sil, da imajo Turška, Madžarska, Bolgarska in Avstrija naslednjo njihove osvojevalne politike in da je ta naslednja zlobna Italija. Narod naj dobro pogleda v oči realnemu stanju stvari, da bo vedel, da ga bodo dogodki morebiti še enkrat prisilili, vstati za pravične pogoje svoje materijalne in moralne eksistence. Ako bo svetovni položaj tak, da bodo tuje čete še dalje ostale na enem delu našega narodnega teritorija, nam nihče ne bo pomagal in nihče drug ne bo odločeval o naši usodi kakor mi sami. Tuja vojska bo ostala brez našega privolenja in odšla bo, kadar bo čas za to zrel, to je, ko jih naš narod vrže tja, odkoder so prišli.«

POGROM NA REKI SE NADALJUJE.

Reka, 16. julija. Italijanski vandali so popolnoma demolirali Hrvatsko zadržno in Hrvatsko poljedelsko banko, kavarno Imperial in vsa jugoslovanska podjetja. Ko se nekateri italijanski oficirji pomirjevali podivljano množico, so jih demonstranti proklamirali za Hrvate in pretepli. Vso noč so demonstranti prepevali po mestu Manrelijevo in Garibaldijevo.

Čas hiti!

Silajna zmaga na Koroškem bo obenem odgovor na laške provokacije na Primorskem. Boj na Koroškem ni toliko boj s falirano Avstrijo, ampak v prvi vrsti boj z Lahi.

Tega nikdar ne smemo pozabiti!

vo himno, zlasti besede: »Va fuori d'Italia, va fuori o stranier.« D'Annunzio je razglasil v posebnem manifestu, da je že storil vse za izgon sovražnikov italijanskega imena z Reke.

SPOMENICA O POGROMIH V PRIMORJU.

LDU Beograd, 19. julija. Predsednik dalmatinske deželne vlade dr. Krstelj je obvestil vlado v Beogradu, da bo v kratkem poslal dokumente o splitskih dogodkih v Beograd. Na podlagi teh dokumentov bo beograjska vlada izdelala posebno spomenico, ki bo obravnavala o splitskih, reških, zadrskih in tržaških dogodkih ter obvestila o tem naše zaveznike. Istotako se objavi spomenica tudi v posebni knjigi v angleškem in francoskem jeziku.

LEVJI DEL DOBI ITALIJA.

LDU London, 19. julija. (DKU — Brezlično) Pri pogajanjih v Spaji se je pri razdeljevanju, odškodnih določilo, da prejme Italija kot nadomestilo za svoje trgovsko brodovje, ki je trpelo med vojno škodo, vse bive avstro-ogrške ladje, katerih vrednost se bo odpisala od obnovitvene vsote. Stroški zasedbe avstrijskega in nemškega ozemlja se bodo takisto pokrili iz odškodninske vsote. Razen tega so se priznale posebne pravice glede zakladnic, ki se bodo izdale v smislu saintgermainске mirovne pogodbe.

ITALIJANSKE ZAHTEVE.

LDU Beograd, 19. julija. Galanti, italijanski opravniki v Beogradu je po nalogu svoje vlade zahteval, da nakaže naša vlada vdovam in srotam v Splitu padlih italijanskih častnikov in mornarjev pokojnino. V informiranih krogih se trdi, da naša vlada na to italijansko zahtevo ne bo odgovorila, dokler ne bodo končane preiskave o krvavih dogodkih na našem Primorju.

PROCES PROTI STI. RADIČU.

LDU Zagreb, 19. julija. Današnja sodna razprava proti Stjepanu Radiću se je nadaljevala ob 8. dopoldne. Predsednik senata je naznačil, da je sodišče prejelo zadnje dni grozilna pisma, nakar je odredil, da se ta pisma prečitajo. V teh pismih se grozi proti sodišču z maščevanjem naroda, ako obsodi Radića. Neko pismo primerja Radića Zrinskemu in Frakopanu, predsednika senata pa psuje z »Vlahom«. Drugo pismo zopet pravi, naj pridejo Italijani, da bo potem prišla gospoda na drogove. Bolgari, Madžari in Avstriji da bodo že očistili našo deželo. Na opazko predsednika Radiću: »Vidite, Radić, to so vaši pristaši, in vi trdite, da ste za narodno zedinjenje.« protestira Radić, da se polaga važnost na anonimna pisma. Nato je govoril državni pravdnik, ki odklanja očitke, da je proces proti Radiću posledica strankarsko-politične agitacije. Naglašja, da je Radić že v početku našega narodnega zedinjenja spletkaril proti državnemu edinstvu. S tem je pomagal tujim državam, ki delajo proti naši domovini. Italija ravno na podlagi Radićevega delovanja trdi, da naša država ni sposobna za življenje. Radić je s svojo posebno zahtevo po hrvatski republiki služil Italijanom, ko se je v Parizu delalo za obstanek naše države in ko se je vodila borba za naše okupirane kraje. Radić je agitiral proti našemu narodnemu edinstvu in s svojim spletkarjenjem rušil temelje države. Spominja na slučaj Kežmana, ki je kot pooblaščenec seljačke stranke bil v stiku z Italijani. Z ozirom na vse to so bile državne oblasti prisiljene, nastopiti proti Radiću. Radić je nato repliciral na izvajanja državnega pravdnika in je rekel, da je državni pravdnik obtožil samega sebe, ker hoče iz anonimnih pism pokazati, kakšno je mnenje pristahev seljačke stranke o narodnem edinstvu. O Kežmanovem potovanju ne ve ničesar in se njeza tudi ne tiče. Kežman je politično grešil in nima z njim ničesar skupnega. Za tem je izjavil predsednik senata, da sodišče odklanja zaslisanje novih prič, ki so jih predlagali zagovorniki.

KONTROLA DRŽAVI NEVARNIH ELEMENTOV.

LDU Budimpešta, 19. julija. (DKU — MKU) V svrhu kontrole državi nevarnih elementov, je madžarski minister za notranje posle odredil prisilno pripravljanje vseh na Madžarskem se nahajajočih tučcev. Po tej odredbi se morajo vsi na Madžarskem bivaajoči tuji državljani v roku 15 dni, ko stopi ta odredba v veljavo, prijaviti pri pristojni civilni oblasti, da jih vpiše. Od tega časa dalje se imajo vsi tuji, ki potujejo skozi Madžarsko, prijaviti tekom 24 ur. (Takšna kontrola bi bila umestna tudi pri nas!)

zarskem bivaajoči tuji državljani v roku 15 dni, ko stopi ta odredba v veljavo, prijaviti pri pristojni civilni oblasti, da jih vpiše. Od tega časa dalje se imajo vsi tuji, ki potujejo skozi Madžarsko, prijaviti tekom 24 ur. (Takšna kontrola bi bila umestna tudi pri nas!)

FRANCOSKO - MADŽARSKA TAJNA POGODBA?

LDU Berlin, 19. julija. (DKU) »Lokalanzeiger« javlja iz Lugana: Kakor doznava »Epoca« iz baje absolutno gotovega vira, se pogajata Francoska in Madžarska o sklepu pogodbe. Po tej bi Francija garantirala, da se pri eventualnem konfliktu Madžarske s kakšno sosednjo državo ne bi vmešavala ter zagotovila Madžarski topništvo in kredite. Madžarska ne bi več nasprotovala ustanovitvi donavske federacije. »Epoca« vidi v teh načrtih hudo ogrožanje italijanskih interesov.

LDU Pariz, 19. julija. (DKU) Glede vesti rimskega lista »Epoca«, da se Francija pogaja z Madžarsko zaradi talne pogodbe, piše »Temps«: Francija se z Madžarsko ne pogaja niti zaradi politične, niti zaradi talne pogodbe. Med Francijo in Madžarsko so se vršila ali se bodo vršila pogajanja o privatnih pogodbah, da se zagotovi udeležba francoskih trdk pri gotovih kupcijah. V teh pogodbah pa ne bo nič, kar bi nasprotovalo mirovni pogodbi. Francoska vlada bo skrbela za to, da se bodo zaveznikom naznanili pogoji, s katerimi se bodo pospeševali interesi Francije na Madžarskem.

BOLIŠEVKI NOČEJO ANGLEŠKEGA POSREDOVANJA.

LDU Moskva, 19. julija. (Brezlično) Ruska sovjetska vlada je naznanila britanski vladi, da odklanja vsako pogajanje v poljsko-ruskih stvarih in da hoče s Poljsko neposredno skleniti mir, ki naj služi samo interesom ruskega in poljskega naroda, ne pa britanskim.

JUBILEJ FRANCOSKE REPUBLIKE.

LDU Pariz, 18. julija. (DKU) — (Havas) Predsednik Deschanel je izjavil dopisniku lista »Echo de Paris«, da je njegovo ozdravljenje že tako napredovalo, da bo 4. septembra prisostvoval svečanostim povodom 50letnice obstoja tretje francoske republike.

POŠTNA KONFERENCA V PARIZU

LDU London, 19. julija. (DKU — Brezlično) Poštna in brzojavna konferenca v Parizu je sprejela predloge glede upostavitve normalnih pošt, brzojavnih in brezličnih zvez, o čemer bo obvestila vse vlade, ki prihajajo v poštev.

RATIFIKACIJA SAINTGERMAIN-SKE POGODBE.

LDU Pariz, 17. julija. (DKU — Havas) Ratifikacija saintgermainске mirovne pogodbe se je izvršila včeraj dopoldne v ministrstvu za zunanje posle pod predsedstvom Julesa Cambona. Prisotni so bili angleški poslanik lord Derby, italijanski poslanik conte Bonin — Longare, grški poslanik Romanos, jugoslovanski delegat Pašić, princ Haren za Siam, Owey za Kitajsko, Kolar za Češko-slovaško in Eichhoff za Avstrijo.

FANTAZIJA.

LDU Dunaj, 17. julija. (ČTU) Današnje časopise ugotavlja, da jugoslovanska politika obrača entent hrbet in se približuje Nemčiji.

NOVO MADŽARSKO MINISTRSTVO.

LDU Budimpešta, 19. julija. (DKU — MKU) Posvetovanja, ki jih je vodil grof Teleky že par dni, so se včeraj končala. Grof Teleky je podal danes dopoldne državnemu upravniku poročilo in mu pri tej priliki izročil listo novega kabineta. Predsedstvo prevzame Pavel Teleky, notranje posle Julij Ferdinand, honved polkovnik Stefan Svetar, finance baron Friderik Koranyi, pravosodje dr. Pavel Viljem Tomosanyi, uk in bogočastie Stefan Haller, trgovino Julij Rubinek, prehrano Stefan Szabo-Nagyrapad (kasneje Janos Mayr), ljudsko blaginjo dr. Avgust Bennard, narodne manjšine dr. Jakob Bleyer, ministrstvo malih poljedelcev Stefan Szabo-Skoropacka. Provizorično vodstvo ministrstva za zunanje posle bo poverjeno ministrskemu predsedniku grofu Telekyju, začasno vodstvo poljedelskega ministrstva pa trgovskemu ministru Rubineku. Državni upravnik je predloženo listo sprejel in je na temelju predlogov imenoval grofa Telekyja za ministrskega predsednika. Danes se izvrši imenovanje celokupnega ministrstva.

SAMOMOR VILJEMOVEGA SINA.

LDU Berlin, 18. julija. (DKU — Wolff) Princ Joachim Pruski, najmlajši sin bivšega cesarja Viljema, se je včeraj v teški duševni zmedenosti ustrelil.

LDU Berlin, 19. julija. (DKU) Listi poročajo o samomoru princa Joachima Pruskega: V petek je princ prišel ob pol 1. ponoči domov in je takoj odšel v svojo spalnico. V soboto zjutraj so ga prišli obiskati sorodniki. Služabniki so ga našli ležati v spalnici na tleh oblečenega in z rano v prsih, povzročeno po

strelu. Zdravnik je bil takoj na mestu. Princa so takoj prenesli v bolnišnico, kjer so ga dognali, da je krogla prodrla desna pljuča in ranila srce. Vse poizkušnje, ohraniti princa pri življenju, so bile zaman. Ob eni ponoči je izdihnil. Princ Eitel Friedrich je takoj prihitel k bratu, ko je zvedel za samomor.

Gori! Kje? Na Koroškem!

»Gospodovski zvon« bje plat zvona ter kliče »Na pomoč« in pozivlja vse narodne ognjeasce na hitro nujno rešitev! Zato vas vabi vse »Gospodovski zvon« danes v torek dne 20. julija 1920 ob 20. (8.) uri zvečer na veliko protestno zborovanje v veliko dvorano hotela Union, kjer bomo slovesno in enoglasno ter energično protestirali zoper opustitev demarkacijske črte med pasoma A in B v Slov. Korotanu.

Društvo »Gospodovski Zvon« vabi celo belo Ljubljano, da se enodušno odzove nujnemu narodnemu vabilu in klicu. Vse narodno občinstvo, brez razlike stanu in poklica, vse mora danes v Union na protestni shod, da tako jasno pokažemo

zatirom Korošcem našo ljubezen in simpatijo ter solidarnost v njih boju za svojo staro pravdo!

Entanti in Nemcem pa pokažimo s tem protestnim shodom našo trdno voljo in soglasen sklep, da se ne udamo krivičnim nakanom in zahtevam ter da kot en mož, ena fronta stojimo vsi na braniku našega Korotana. Koroška je in mora biti naša!

To pokažimo jasno in glasno z velikim protestnim shodom, katerega naj se udeleži cela Ljubljana. Protest se mora čuti v Celovec, Gosposveto in Pariz!

Zato: vsi na shod!

Društvo »Gospodovski Zvon«.

Politične vesti.

— Pismo regentu Aleksandru je priobčilo znani naš Milan Marjanovič v zagrebški »Domovini«. V pismu pravi: Videli smo, kako so najslabše obljube zaveznikov ostale na papirju, videli smo, kako so njihovi politiki pokvarili najlepše Wilsonove osnove in misli, videli smo, kako nekateri od njih želijo vzpostaviti, če tudi v drugi obliki, Avstro - Ogrsko, nekateri pa celo Habsburge, videli smo, kako se vedno vztrajajo pri tragičnih poizkusih, da izigrajo in obidejo Rusijo, ki je naša in ni njeni. Videli smo, kako eden od zaveznikov, naš sosed, vrši pritisk na druge z grožnjami, da pristopi k sovrzniku ali da zaneti revolucijo in dobi vse, kar hoče. Mi nimamo zaupanja v vrhovne svete in konference zapande tajne, spletkarske, koruptivne in cinčne diplomacije. V Parizu se je mnogo zadržalo iz strankarsko - političnih razlogov. Naši namestniki zunanje ministra so do sedaj skoraj vsi izjavili, da ne uvažujejo obupnih ključev naših zaslužjenih bratov. Sedanja namestnik je v času, ko so Italijani začeli preganjati vse kar je naše, ko se je zalila naša slika in naša zastava, odgovoril na klice starca Biankinija s cinizmom in ironijo, radi katere bi bil v vsakem drugem parlamentu nemogoče in to toliko bolj, ker so prišle neposredno na njegov dementi spletske bombe in tržaški vandalizem. Narod ima pravico pričakovati od Vas, da boste svojo težko toda slavno dolžnost, ki ste jo prevzeli, dolžnost čuvanja državne integritete, narodnega edinstva in naše časti vršile z vso hitrostjo in energijo, ki je edino sposobna, da od strani vsa obnavljanja. Mi ne želimo vojne niti dolgega jevojanja. Mi ne moremo hoditi na tujo zemljo. Treba je, da speliramo na zdravi smisel italijanskih mas in da osvobodimo tudi italijanski narod od njegovih imperijalistov. Toda treba je, da reagiramo takoj in energično. Italijanski strahopetci tolačijo našo potrpežljivost za našo slabost in bodo pobili vse naše ljudi preje nego se premakne diplomacija. Narod pričakuje naredbo vojski, da zamenja italijansko okupacijo naših teritorijev z našo okupacijo. Ostalo lahko prepustite diplomaciji, toda to prepustite vojski. Nadaljnja pogajanja so možna samo tedaj, kadar bodo naše čete čvale naš element v naših spornih krajih.

— Švicarski list o potovanju regenta Aleksandra, »Gazette de Lausanne« je priobčilo ob priliki regentovega potovanja po Hrvaški in Sloveniji uvodni članek, v katerem se čita med drugim: Z veliko nepotrpežljivostjo se je pričakoval sprejem prestolonaslednika Srbije, ki je postal prvi suveren srbsko - hrvaško - slovenske kraljevine. Sprejem je presenetil pričakovanja največjih optimistov. Z regentovim potovanjem se bo solidnost mlade države še bolj okrepila. Nič se ne spominja, da bi videl kdaj v Zagrebu in Ljubljani tako navdušene manifestacije. Regentovo potovanje bo imelo brezdvomno srečne posledice za ugled dinastije in okrepitev nacionalnega duha.

— Italijanska gospodarska delegacija v Rusiji. Gospodarska jednota za slovenski vzhod v Milanu poroča, da je italijanska gospodarska delegacija, ki je pred kratkim odšla v Rusijo, prišla v Moskvi svoje delovanje. Razdeljena je na tri skupine: politično, kontrolno in komercialno.

— Svica in Vatikan. Švicarska vlada je na papežovo povabilo pripravljena obnoviti diplomatske odnose z Vatikanom, ki so bili pretrgani leta 1874. Liberalno francosko in nemško časopisje je vsled te vesti zelo presenečeno, zlasti še, ker ve samo katoliško časopisje poročati o zopetni vzpostavitvi diplomatskih odnosov med Svico in Vatikanom. Zdi se, da so katoliki nameravali postaviti javnost pred gotovo dejstvo. Vatikan je namreč povabil švicarski zvezni svet, naj se obnovijo diplomatski odnosi med papežem in Svico na podlagi dobrih odnosov za časa svetovne vojne. Zvezni svet je pri razpravljanju tega vprašanja upošteval vse okoliščine kakor dejstvo, da Svica ne priznava nobene državne cerkve in da je zvezni svet samo politična oblast. Časi kulturnih bojov v Svici so bili že minili. Zato smatra zvezni svet,

da ne obstajajo več motivi, ki so leta 1874. privedli do prekinitve diplomatskih odnosov med Svico in Vatikanom. S tega stališča je zvezni svet sprejel z odobravanjem vatikanskega ponudbo, obenem pa je izjavil, da ne namerava ustvariti pri Vatikanu svojega diplomatskega zastopstva.

— Štedite ali bankrotiramo! Hugo Breitner poroča v »Arbeiter Zeitung« o obupnem položaju, v katerega je zašla dunajska občina zaradi lahkomišelnosti zanikernega gospodarstva prejšnjega krščanskega socialnega občinskega sveta dunajskega mesta in pa zaradi vojne. Izkazalo se je, da zvišanje tarif, pomnoževanje doklad, navijanje davkov in drugo ne pomaga Dunaju iz strašnih zadreg. Leta 1913. so donosale vse doklade in davki okoli 76 milijonov kron. Proračun za leto 1920/21 pa izkazuje 440 milijonov kron. Vzlic temu je že danes gotovo, da bo znašal deficit 1300 milijonov kron, t. j. toliko, kolikor je izdala dunajska občina pred vojno tekotkom 6 let. Dunaj bo imel vsak dan 3 in pol milijone kron primanjkljaja. Treba bo zato upeljati nov davek ter izprečeti iz mesta vsaj še pol milijarde kron. Tako se povisajo skupni davki v primeru s predvojnimi na 14kratno višino! Toda niti to ne bo pomagalo, kajti ostalo bo še okoli 800 milijonov nepokritega primanjkljaja. Že pred vojno se je moralo mesto hudo zadolžiti in sedaj bo morala že itak bankrotirana država znova pomagati, ker mesto zmaga je jedva obresti. Leta 1913 je bilo v ubožnih hišah okoli 6000 oseb, ki so veljale po 2 K na dan, danes je nad 8500 oskrbovancev, ki veljajo občino po 42 K na dan. Breitner predlaga zato skrajno štedljivost v mestni upravi. Uradništvo in uslužbenstvo naj se skriči kolikor možno na najpotrebnejše osebe. Socialni demokrati so s štedenjem začeli že pred letom dni ter niso odtlej nastavlili niti enega novega mestnega uslužbenca. Plače za vse ogromno upravno osebje v najrazličnejših zavodih dunajske občine znašajo na leto nad 800 milijonov kron. Zato predlaga Breitner, naj bi se pred vsem skričilo osebje v mestnem stavbnem uradu, ki ima dandanes sprizbo stavbne stagnacije prav malo dela, ter osebje učiteljstva, ker je znano, da umira ogromno otrok ter se jih poraja jako malenkostno in so torej šole neprimerne, slabše zasedene kakor pred vojno. Ogrorna armada uradništva, učiteljstva in delavstva, ki ni absolutno potrebno, se mora za vsako ceno zmanjšati. Štediti pa se mora tudi stvarno ter ugotoviti pri vsaki malenkosti, ali je potrebna ali ne, in če je potrebna, naj se jo skriči na minimum. Nepotrebno zapravljjanje papirja, drage peči, kurjava, razsvetljava in drugo, se mora urediti po načelu: Štedite do skrajnosti! Zavladati mora pravceta besnost štedljivosti, manjja, vsakršno nepotrebno zapravljjanje onemogočiti, vsak potreben izdatek omejiti, in vsakdo se mora zavesti, da s štedenjem povisuje le lastno eksistenco. Breitner konstatira, da se 31. julija t. l. plače uradništva in uslužbenecov sploh ne bodo mogle dokazati ter ostanejo vsi brez plače, ako država ne najde v to svrhu potrebnega predujma.

— V obrambo bivšega cesarja Karla je napisal obsežno brošuro Karlov zaupnik in bivši ravnatelj cesarjeve kabinete pisarne grof Albert Polzer. V svoji brošuri zagovarja Polzer Karlovo politiko in ostro napada grofa Czernina in grofa Demblina, katerim očita, da sta zakrivila katastrofo, ki je zadela avstro - ogrsko monarhijo. Polzer je prodal več poglavij iz svojega dela pariškemu dnevniku »Le Matin« za 30.000 frankov.

— Deveturno delo v češkoslovaški republiki? Češki listi poročajo, da pripravlja minister za socialno skrbstvo dr. Winter zakonski načrt, po katerem se določi za češkoslovaško republiko deveturno delo na dan. Z deveto uro se imajo zvišati gospodarska sredstva republike in iz dohodkov devete ure se imajo prispevati tudi k starostnemu zavarovanju delavstva.

— Dolnjeavstrijski Nemci proti češkim mandatom. Dolnjeavstrijski

Nemci se obnašajo napram češki slovaški republiki prav ponižno in iščejo pri njej koristi zase. Istočasno pa ugibajo, kako bi ugonobili češki življenjski med njimi. Sedaj hočejo Čehe opehariti za mandate v dunajskem parlamentu po načrtu, da stranka, ki pri prvem številu ni dosegla nikakega mandata, ne sme doseči nikakega tudi pri drugem skrutinju. Dolnjeavstrijski Nemci računajo,

da ostanejo tako češki glasovi brez vsake veljave.

— Burgenland. Avstrijska vlada je podala v parlamentu predlog za priključitev zapadnih madžarskih komitatov k državnemu ozemlju avstrijske republike z vsemi pravicami in dolžnostmi. Ta nova provinca se bo imenovala Burgenland, glavno mesto bo Sopron.

Petdesetletnica ljubljanskega prostovoljnega gasilnega in reševalnega društva.

V soboto 17., nedeljo 18. in ponedeljek 19. t. m. je slavilo ljubljansko prostovoljno gasilno in reševalno društvo redke jubileje, svoje petdesetletnice. Mesto Ljubljane si je ob tej priliki nadelo praznično lice. S hiš zasebnikov, pa tudi z mestnih in vladnih hiš so vihrale zastave, s čimer je bil podan dokaz, da ve Ljubljana v popolni meri ceniti zasluge in dobroto, ki jih je deležna s strani tako važnega in občekorisnega društva.

V soboto popoldne se je vršila v Mestnem domu večurna predsedstvena in odborova seja »Jugoslovenske gasilske zveze Ljubljana«. Na kolodvorih se je vršil sprejem bratskih društev, ki so v velikem številu prihiteli počastiti ljubljana in mu čestitati k redki slavnosti. Ob 20. uri se je vršil na vrtu Narodnega doma koncert vojaške godbe pod vodstvom kapelnika g. dr. Čerina na čast došlim gostom. Koncert je bil dobro obiskani in je prav lepo uspel.

V nedeljo 18. t. m. se je vršilo ob pol 9. dopoldne v Mestnem domu slavnostno zborovanje, katero je otvoril starosta jug. gasilske zveze g. Barle, ki je pozdravil navzoče ter predlagal za častnega predsednika zborovanja podžupana g. dr. Karel Trillerja. Predlog je bil z viharim odobravanjem sprejet. — Podžupan dr. Karel Triller je prevzel predsedstvo ter v daljšem nagovoru čestital društvu v imenu mestne občine, očrtal delovanje društva, pozdravil zastopnike v obilnem številu v Ljubljano došlih čestitajočih bratskih društev, tako iz Slovenije, Hrvaške, Bosne in Hercegovine, Srbije in zastopnika Čehov. Nato je pozdravil še zastopnike drugih društev, ki so prihiteli čestitati ljubljano. Končno se je spomnil še pri izvrševanju gasilskih dolžnosti padlih žrtve, čestital ponovno društvu in ga vzpodbujal k novemu, vnetemu delovanju v korist človeštva. Govor g. podžupana je bil sprejet z velikim odobravanjem. — Slavnostni govor je imel pobočnik g. Hojan, ki je govor izčrpano sliko delovanja društva v 50 letih ter končal z apelom, naj gasilska društva vstrajajo le za započeti poti, nestransko, nesebično, le v korist človečanstva. Sledilo je imenovanje častnih članov. Za štiridesetletno, neumorno delovanje v ljubljanskem prostovoljnem gasilnem in reševalnem društvu so bili imenovani za častne člane g. Leutgeb, Medic, Perme in Lapajnar. Za zasluge, ki si jih je pridobil kot dobrotnik društva, je bil imenovan za častnega člana župan ljubljanske g. dr. Ivan Tavčar, za zasluge, ki si jih je pridobil za gasilstvo sploh pa oče gasilstva in starosta »Jugoslovenske gasilske zveze Ljubljana« gosp. Barle. Imenovanje častnih članov je bilo z velikim odobravanjem sprejeto. Nato je pozdravil in čestital društvu v imenu deželne vlade za Slovenijo g. dr. Golija. V imenu društva hišnih posestnikov se je zahvalil za požrtvovalno delovanje društva in mu čestital k jubileju predsednik g. Frelih. Nato je čestital v imenu jugoslov. gasilske zveze Ljubljana društvu g. Barle, vzpodbujajoč društvo k nadaljnjemu vnetemu delovanju v prid človeštva. Sledilo so čestitke deputacij, zastopnikov slovenskih društev, koroških društev, hrvaških, srbskih društev in zastopnikov Čehov. Končno so se prečitale brzojavke, ki so dosepele društva. — Z zborovanja se je poslala udanostna brzojavka kralju Petru in prestolonasledniku regentu Aleksandru. — Končno se je podžupan g. dr. Triller zahvalil za mnogobrojno udeležbo ter prosil došle goste, naj opreste radi pomanjkanja zadostnega števila stanovani. Čestitajoč ponovno društvu k jubileju in bodreč ga na novo delo je zaključil g. podžupan slavnostno zborovanje.

Takoj po zborovanju so se zbrala gasilska društva na Vodnikovem trgu, kjer se je razvstilo sprejeto. Na čelu sprejeda so korakali zastavonoše z 20 zastavami, vojaška godba, bratska društva iz Hrvaške, Bosne in Srbije, nato godba zveze jugoslov. železničarjev, končno pa bratska društva iz Slovenije. V sprejedu je bilo nad 2000 gasilcev v kroju in sicer okrog 100 slovenskih društev, med njimi 7 s Koroške, nad 30 hrvaških društev in 2 zastopnika Čehov. Sprejeto je bilo zvoke godb pomikali po ljubljanskih ulicah, kjer je občinstvo mestoma burno pozdravljalo gasilce. — Na Kongresnem trgu se je vršila sv. maša na prostem, kateri je prisostvovala poleg gasilcev tudi velika množica občinstva. Na povratku je defiliralo zbrano gasilstvo pred Jugoslov. tiskarno pred predsedstvom zveze in zastavami, nakar se je sprevod na Vodnikovem trgu razšel.

Ob 12. se je pričel v veliki dvorani Mestnega doma občni zbor »Jugoslov. gasilske zveze Ljubljana«. Zborovanje je otvoril starosta g. Barle, ki je v kratkih potezih podal poročilo o delovanju predsedstva in zveze sploh. Povdarjal je nujno potrebo reorganizacije gasilstva in sklepljenje vseh gasilnih društev, žup in že obstoječih zvez v centralni savez. Podrobno poročilo predsedstva in odbora je podal g. Hojan. Zveza ima včlanjenih nad 300 gasilnih društev z nad 11.000 člani. Blagajniško poročilo izkazuje 10.304 K premoženja. Proračun za bodočo leto se odobri. Na predlog pregledovalcev računov se podeli odboru absolutorij. Sledje poročila tehničnega oddelka o poslovanju, vezbovniku in enotnem kroju. Nato poda poročilo še literarni oddsek, ki se bavi z narčom izdajati strokovni list »Gasilca« najmanj šestkrat letno, če ne vsak mesec. Glede uvedbe vaditeljskega tečaja se sklene, da se v Ljubljani izvežbajo le župni vaditelji, čiji naloga je potem, da v svoji župi prirede vaditeljske tečaje za posamezna društva. Članski prispevki se določijo na 1 K 50 v letno in se steka 1/2 v zvezo, 1/4 pa v župno blagajno. Sledilo so nato samostojni predlogi posameznih žup, ki so bili večinoma nam interrega pomena, zanimiva je le zahteva nemških gasilskih društev v Mariboru, Celju in Ptuj, ki bi vstopili v zvezo le, če se jim prizna nemški poveljevalni jezik, nemško dopisovanje in pa zaščita. Samoočebni razumljivo je, da je občni zbor z ogorčenjem zavrnil to pristno nemško predrznot. Pri razno-terostih je pozdravil in čestital ljubljanskemu društvu zastopnik koroških gasilnih društev in »Gospodstvega Zvona«, proseč gasilska društva za pomoč pri težkem narodnem delu na Koroškem. — Ob 1/3. popoldne je bil dnevi red izbrpan in je g. Barle zaključil zborovanje. — Takoj po zborovanju se je vršil v Narodnem domu skupen obed reprezentantov in je pri tem sodelovala godba dravske divizije.

Ob 4. popoldne se je pričela na prostoru pred Mestnim domom in v vseh prostorih Mestnega doma velika ljudska veselica. Prostor pred Mestnim domom je bil okusno okrašen, postavljeni paviljoni za okrepčilo občinstva, na odru pred domom samim pa je pod osebnim vodstvom kapelnika g. dr. Čerina koncertirala godba dravske divizije, obenem pa je nastopilo s nevkisnimi točkami pevsko društvo Krakovo-Trnovo in še razni drugi pevski zbori. Godba je morala parkrat zasvirati kolo, katerega so se zlasti hrvaški in srbski udeležniki slavila z navdušenjem udeležili. V veliki dvorani Mestnega doma je bilo v zadostni meri preskrbljeno za vse zahteve plesalnih. Veselica je trajala pozno v noč. Upati je, da je bil namen vseh prirediteljev dosežen, da se namreč čim največ prispevkov zbere za vdovi in sirote dne 4. maja t. l. ponesrečenih gasilcev.

V ponedeljek, dne 19. t. m. se je vršila skupna seja predsedstva »Jugoslov. gasilske zveze Ljubljana« s hrvaškimi in srbskimi zastopniki radi ustanovitve »Jugoslov. vatrogasne zveze« in se je v vseh točkah dosegel sporazum. Popoldne so se vršili izleti v okolico.

Kakor je razveseljivo dejstvo, da je ljubljansko prostovoljno gasilno in reševalno društvo slavilo tako dostojno in veličastno svojo 50letnico, tako je nerazumljivo postopanje vlade, ki ni sam hotela onemogočiti dostojno proslavitev tega jubileja s tem, da ni hotela izdati dovoljenja za prekočenje policijske ure preko 9. ure za veselico pred Mestnim domom in je moralo gasilstvo intervenirati brzojavno pri ministristvu za socialno politiko, marveč ni hotela iti vladna na roko gasilstvu niti v vprašanju prenočit, kar bi bila v očigled solskih počinca pač lahko storila. Čeprav je gasilstvo v splošnem medstrankarske in nadstrankarske organizacija, si bo vendar tako postopanje naše vlade v bodoče lahko zapomnila in iz tega nekulturnega postopanja odgovornih činiteljev izvajala konsekvence.

V splošnem pa se tej humanitarni instituciji pri tako redkem jubileju ne more zleteti drugega, kakor da se razvija in procveta v tej meri kakor je to storila doslej. Zato bodi ljubljansko prostovoljno gasilno in reševalno društvo uverjeno, da mu želi ne samo večina, marveč vse prebivalstvo Ljubljane, ki se zaveda pomena društva, ne samo najboljše uspeha za bodočnost, marveč da se tudi s hvaležnostjo spominja vseh dobrot, ki jih je društvo s svojim požrtvovalnim delom že izvršilo pod vedno značilnim in nujnim geslom: »Na pomoč!«

Dneone vesti.

V Ljubljani, 20. julija 1920.

Danes zvečer ob 21. uri vsi na protestni shod v veliki dvorani hotela Union. Snov: Protest zoper odpravo demarkacijske črte na Koroškem. Stvar je zelo nujna in važna. Govorniki pridejo s Koroškega. Agitirajte za mnogobrojno udeležbo. Nihče ne sme doma ostati!

»Gospodovski zvon«.

— Nemci sami že uvidevajo! Da je Koroška za Avstrijo izgubljena, uvidevajo sedaj že vsi trezno

nemški nacionalci prišel sedaj do prepričanja, da ni računati s tem, da bi pri plebiscitu na Koroškem mogli zmagati Nemci, govori to debele knjige. Da pa Nagele v resnici zastopa to mnenje, je razvidno iz pisma, ki jih je pisal nemški agitator Messner Nageletu samemu. V pismih, datiranih z dne 30. aprila in 3. maja t. l. piše Messner Nageletu med drugim tole: »Z največjim obžalovanjem in začudenjem sem izvedel, da Vaše blagorodje ne deli zaupanja, da bodo Nemci zmagali, marveč da celo zastopate nasprotno mnenje in da to mnenje tudi javno zagovarjate. Usojam si pripomniti, da verujete v to Vašo sodbo, v sodbo bivšega državnega poslanca in voditelja Nemcev in nemško mislečih na Spodnjem Koroškem, vse osebe, ki nimajo nobenega vpogleda v razmere v glasovalni coni A; to sodbo prihajajočo iz zanesljivega vira nato razširjajo, iz česar potem crpajo Slovenci gradivo za svoje hujskarije. Da takšne stvari škodujejo naši pravični in zanesljivi stvari, ni potreba posebej omenjati. V imenu vseh zvestih Korošcev v velikovškem okraju Vas uljudno prosim, da bi Vaše blagorodje, ako že ne deli našega zaupanja, vsaj pridržalo z gotovo previdnostjo te svoje nazore zase, ker pač morate sami uvideti, da škodujejo takšne sodbe o izidu ljudskega glasovanja neizmerno naši stvari in koristijo samo sovražniku... Izjava, ki jo imam v mislih, je ta, da ste v gostilni Roscher poudarjali, da bodo Jugoslovenci v vsakem slučaju pri plebiscitu zmagali in ako bi tudi Nemci zmagali, bodo Slovenci predložili zbrane podpise in vse ozemlje bo zopet izgubljeno za Nemce...« Iz teh pism je jasno, da je Nagele sam že obupal nad nemško zmago na Koroškem in da je prepričan, da ostane Koroška Jugoslaviji in naj bo izid ljudskega glasovanja takšen ali drugače. Tudi mi smo zastopali od vsega začetka mišljenje, da je Koroška naša državi zasigurana, toda iz tega še ne sledi, da bi smeli držati roke križem, češ, čemu delati, ko je nam zmaga itak zagotovljena, nasprotno, delati moramo z vsemi razpoložljivimi silami ne morda za to, da s težkim trudom izvojujemo zmago, marveč da zmago s takšno ogromno večino in tako sijočo, da se bo vs svet čudil, kako je mogla ententa na tem čisto slovenskem ozemlju sploh odrediti ljudsko glasovanje.

— Kdo štiti milijonarje? Na stvarne kritike župana dr. Ivana Tavčarja o poslovanju stanovanskega urada in njemu nadrejenega poverjenstva za soc. skrbstvo, ne naideta »Slovenec« in njegov bratec »Večerni List« nobenega drugega odgovora, kakor da očitata g. župana, češ da štiti »milijonarje«. Da spozna slovenska javnost, kdo v resnici štiti milijonarje, povemo tole resnično zgodbo: V Ljubljani živi občesposlovan meščan, pošten narodnjak, čegar žena je pred leti tako težko obolela, da so jo morali poslati v lečenje v neki sanatorij blizu Dunaja. Vsled slabih prehranjevalnih razmer je bilo treba gospo vzeti iz sanatorija. Dotični gospod je preskrbel svoji ženi stanovanje v nekem domačem letovišču in zdravilišču, ker je gospejina bolezen takda, da se mora mnogo gibati v svežem in zdravem zraku. Ker je bilo v danih razmerah računati s stanovanskimi neprilikami, je dotični gospod kupil v zdravilišču za svojo ženo primerno hišo. Ker je bilo res skoro nato stanovanje odpovedano, je bolno ženo hotel nastaniti v nalašč zanjo kupljeno hišo. V tej hiši pa stanuje tuje rodec. Semit, milijonar, ki ni jugoslovenski državljani. Temu možu je novi lastnik hiše odpovedal stanovanje. Mož pa se je uprl odpovedi in se pritožil na pristojno oblast, ki je pritožbi ugodila, dasi milijonar kot tulec in notorični verižnik nima prav nobene pravice, bivati v Jugoslaviji in odjedati stanovanja jugoslovenskim državljanom. Krivica, ki se godi Slovincu, našemu državljanu, je evidentna. To krivico je uvidel tudi sam poverjenik za socialno skrbstvo dr. Gosar ter v navzočnosti dveh dostojanstvenikov svoje stranke na tozadevno intervencijo slovensko obljubil, da bo takoj drugi dan odredil vse, kar je potrebno, da se zadosti pravici. Toda gospod poverjenik je na intervencijo s strani tujega semitskega milijonarja drugi dan poži dano besedo in milijonar se še danes nahaja v oni hiši, dasi ima na razpolago že zdavnaj drugo stanovanje. Porogljivo in kljubovalno se trka na prsa in kriči: »Hab' ich nicht gesagt, dass ich mehr vermag, als ein Jugoslawe!« Kdo štiti teza milijonarja? Ali je treba postreči z imeni? Smo pripravljani!

— Vprašanje Radzone. Od počene strani smo informirani, da je dospela posebna ententna misla, ki

naj bi prisostvovala evakuaciji Radgone. Toda o tej evakuaciji ne more biti govora, dokler ni v zmislu člena 284 senžermenske mirovne pogodbe popolnoma zagotovljen svobodni promet s Prekmurjem in na železnici Špilje-Radgona-Ljutomer, glede česar so v teku razgovori. Citirani člen mirovne pogodbe 284 se glasi: »Avstrija se obvezuje, da bo dovolila prost prevoz čez svoje ozemlje na progah, ki so najbolj primerne za mednarodni tranzit, bodisi po železnici, po rekah ali po prekopih, in sicer za osebe, blago, ladje, čolne, železniške vozove in pošto, ki prihaja iz ozemlja katerekoli zaveznike ali pridružene sile ali ki je v tako ozemlje namenjena, ne glede na to, dali se nahaja ta sila ob mejah Avstrije ali ne. Osebam, blagu, ladjam, čolnom, železniškim vozovom in pošti se ne bo nalagala nikakršna tranzitna carina ali povzročila kakršnakoli zadržanja, razen nepotrebnega prometnega utesnitve; ves ta promet uživa glede vseh pristojbin in prometnih olajšav, kakor tudi v vseh drugih ozirih iste pravice kot avstrijski notranji promet. Prevozno blago je prosto kakršnihkoli carinskih ali podobnih pristojbin. Vse pristojbine ali obremenitve za tranzitni prevoz se imajo gibati v mejah, primernih prometnim priključkom. Nikakoli obremenitev, olajšav ali utesnitve ne sme biti odvisna niti direktno niti indirektno od lastnikov oseb ali pa od državne pripadnosti ladij, oziroma drugih prometnih sredstev, ki bi se uporabljala na katerikoli delu cele tranzitne proge.

— **Predsedstvo Narodnega sveta** za neosvobodeno jugoslovensko domovino v Ljubljani pozivlja vse člane, da se zanesljivo udeležijo plenarne seje, ki se vrši v četrtek, dne 21. julija ob 4. uri popoldne v Mestni posvetovalnici (na magistratu). — **Predsedstvo.**

— **Nemškutarska nesramnost.** Iz Slovenske Bistrice nam poročajo, da se je znani tamkajšnji nemškutar Teger ob času regentovega poseta v Sloveniji javno izrazil takole: »Princ Aleksander naj pobere svoje stvar, se spravi s pota in pusti, da se zopet združimo z Nemško Avstrijo.« Čudimo se, da niso nemškutarskega nesramneža takoj spravili v luknjo ali pa vsaj pogladi preko meje, da se mu da prilika, da se združi z Nemško Avstrijo, po kateri še vedno tako hrepeni, čeprav pri nas je sladak jugoslovanski kruh, dočim bi v Avstriji ne dobil niti skorjice ovsenjaka.

— **Konsulat Čehoslovaške Republike** se je preselil na Breg šte. 8/I. (v dr. Tavčarjevi hiši) in uraduje vsak dan od 8. do 2. popoldne. V nedeljah se ne uraduje, ob praznikih od 8. do 12.

— **Za vpkolene častnike.** Ministrski svet je na predlog vojnega ministra sklenil, da se vsem onim častnikom, ki so pred vojno šli v pokoj, vojna leta, brez ozira na to, koliko časa je trajalo poedino vojno leto, štejejo za odmero pokojnine za dvojn. LDU.

— **Nesreča v mariborski eskomptni banki.** V soboto popoldne so

spuščali iz pritličnih prostorov mariborske eskomptne banke blagajne v prostor, kjer se nahajajo novi tresori. Pri tej priliki se je odrgala veriga in poškodovala delavca Hirsmana na nogah in prsih tako, da je v kratkem umrl. delavec Grandovek pa je bil težko poškodovan.

— **Padanje cen mesa v Mariboru.** Cene mesa so padle na mariborskem trgu od 24 K na 20 do 16 K. Cena govejemu mesu znaša 16 do 20 K, telečjemu pa 18 do 20 K.

— **Kvartet prof. Kozine** priredi 22. t. m. koncert v Zdraviliškem domu na Bledu. Začetek ob 21. uri.

— **Podražanje vozniških listov na železnicah.** Vozne cene za potnike se bodo na osebnih in ekspresnih vlakih povišale s 1. avgustom. Voznina za blago se bo povišala s 15. avgustom za 100%.

— **Zrtve Save.** V Zagrebu vlada velika vročina, vsled česar občinstvo išče ohladila pri kopanju. Včeraj je to zahtevalo precej žrtv, kajti v Savi je utonilo pri kopanju 7 oseb.

— **Umrli je v Ljubljani** ga. Antonija Stricel, roj. Bokal, v Zagorju ob Savi ga. Mimi Groharjeva, soproga lesnega mojstra, v Eggenbergu pri Gradcu pa major v p. in posestnik g. Karol Barbo.

— **Kavarna Zvezda.** Danes koncert ob 20.30 do 23.30. Vstop prost.

— **Ravnateljstvo drž. žel. v Zagrebu** ponovno razpisuje natečaj za oddajo dimnikarskih del na progah drž. železnice v Sloveniji ter se interesente pozivljajo, da vložijo ponudbe z 10 odst. varščino na inšpektorat drž. železnice, gradbeni referat v Ljubljani najkasneje do 31. julija t. l. Podrobni podatki se dobijo pri pristojnih progovnih sekcijah ali pri inšpektoratu drž. žel. gradbeni referat v Ljubljani.

— **Pozor! Cenjene naše naročnike** vljudo opozarjamo, da se ta mesec onim zakasnelcem, ki še niso poslali naročnine, določiljanje lista prekine dne 28. julija t. l., ako do tega dne ne naročnina v naših rokah. Prosimo torej pravočasne vposlatve.

Turistika in sport.

— **Wiener Sportklub - Ilirija.** Slavno občinstvo se opozarja na veleinteresantno nogometno tekmo, ki se vrši danes na sportnem prostoru Ilirije ob 19. med Wiener Sportklubom in Ilirijo. Tekma se vrši samo danes, ker igra Wiener Sportklub jutri že v Mariboru. V petek in nedeljo je igral vnovič proti Haški in Gradjanskemu z rezultati 3:1 in 2:2. Blagajna se odpre ob 17. Vstopnina: sedeži po 24 in 16 K, stojšče 10 kron. Pred tekmo promenadni koncert ob 18. do 19. ure. Tekma se bo vršila ob vsakem vremenu.

— **Tekma v Zagrebu.** Nedeljska mednarodna nogometna tekma med Wiener Sportklubom in Haškom se je končala z rezultatom 8:1.

Sokolstvo.

— **Župa Ljubljana I.** ima svoj župni zlet dne 8. avgusta v Štepanji vasi pri Ljubljani. Opozarjamo bratska društva na točne prijave glede udeležbe, prenočišč in kosil do najkasneje 25. t. m. Daljša navodila slede.

Društvene vesti in prireditve.

— **Primorke!** Usoda naše ožje domovine nas kliče na delo, prosim za to, da

se sestanete jutri, v sredo ob 8. zvečer vse zanesljivo in točno v običajnem lokalnu.

— **Udruženje jugoslovanskih inženjerov in arhitektov.** Sekcija Ljubljana priredi v sredo, dne 21. julija ob 20. uri 30 minut (pol 9. zvečer) v dvorani Mestnega doma obče zanimivo predavanje arhitekta Frana Janca iz Prage »O zdraviliščih v Čehoslovski republiki« (v slovenskem jeziku) združeno s predvajanjem skiptičnih slik. Vstop prost. Člani Udruženja in p. n. občinstvo se vabijo k obilni udeležbi.

Najnovejša poročila.

SEJA NARODNEGA PREDSTAVNIŠTVA.

LDU Beograd, 19. julija. 114. redni sestanek časnega Narodnega predstavništva odpravi podpredsednik dr. Ribar ob 17. Tajnik Bojnovič prečita zapisnik prejšnje seje, ki se sprejme brez pripombe. Potem se prečitajo prošnje in pritožbe. Med prošnjami se nahaja prošnja Zveze jugoslovanskih dobrovoljcev iz Zagreba, ki zahteva, da se reši dobrovoljsko vprašanje še pred zim. Med interpelacijami se nahajata dve interpelaciji poslanca dr. Lončarja, in sicer ena o ureditvi stališča davčnih uradnikov v Sloveniji, druga pa se tiče aretiranih jugoslovenov v času regentovega prihoda v Maribor. Na dnevnem redu je bilo potem šest vprašanj, na seji pa ni bil prisoten niti eden onih ministrov, na katere so bila vprašanja stavljena; zato so se odložila na prihodnjo sejo. — Poslanec Sebič vpraša ministra prosvete, ali je voljan, da uredi učiteljske pokojnine in ali hoče vlada v tem pogledu s svoje strani ukreniti potrebno. Minister dr. Pribečević odgovori na prvi del vprašanja, da vlada v tem oziru še ni storila nobenih korakov, na drugi del pa odgovori enostavno z »Da!«

Zbornica preide na nadaljno točko dnevnega reda: na debato o volilnem zakonu, in sicer o § 15. O tem paragrafu se razvije debata. Posl. lič govori proti temu, da bi se dala učiteljem pasivna volilna pravica. Poslanec Voglar pravi, da ne razume, kako se more še debatiirati o taki popolnoma razumljivi stvari, ali morejo učitelji sprejeti mandat ali ne. Izjavil je, da bo glasoval za pasivno volilno pravico učiteljev. Minister za konstituanto Protić govori proti pasivni volilni pravici in pravi, ako se da učiteljem pasivna volilna pravica, se ne more storiti to v korist samo enega dela uradnikov, temveč bi bilo treba, da bi se dala potem ta pravica tudi vsem drugim uradnikom brez razlike. Izjavi, da bi bilo ta člen treba sprejeti tak, kakršen je. Ministrski predsednik dr. Vesnić prosi Narodno predstavništvo, da sprejme ta člen tak, kakršen je in pravi: »To je moje stališče. Vi ste parlament, Vi boste odločili, jaz pa bom, kar se tiče mene, izvajal konsekvence.« Te besede so izzvale velik hrup. Z raznih strani se čujejo vzkliki: »To ni

vprašanje zaupanja!« Podpredsednik dr. Ribar neprestano zvoní, hrušč se nadaljuje. V tem hrušču so se izrekle tudi razžaljene besede, proti katerim se ministrski predsednik Vesnić zavaruje in zahteva ugotovitve, da Narodno predstavništvo nima pravice, preduragati ta člen tako, kakor se predlaga od posameznih strani, in zato, nadaljuje ministrski predsednik: »Dokler bom jaz imel čast, stati na čelu vlade, se vlada ne more strinjati s takim preduragčenjem.« — Posl. Žujović pravi v svojem govoru, da je to vse samo igra. »ki jo je začel Pribečević, nadaljeval Korač vi (Narodno predstavništvo) pa jo završujete.« Posl. Korač protestira proti taki izjavi, kakor jo je podal posl. Žujović. — Nato podajajo posamezni poslanci ponovna pojasnila. Preden preide zbornica na glasovanje, izjavi poslanec Smodej v imenu Jugoslovanskega kluba in dr. Polić v imenu Narodnega kluba, da sta bila ta dva kluba spočetka tudi za najširšo pasivno volilno pravico, da pa sta odstopila od tega načelnega stališča samo z ozirom na koncentracijo in na disciplino, kakršno zahteva koncentracijska vlada. Pred glasovanjem predlaga posl. Gjorgjevič, da se tudi učiteljem da pasivna volilna pravica. — Glasovanja se je udeležilo 132 poslancev, in sicer 68 za, 64 proti. Podpredsednik dr. Ribar konstatira, da znaša število prisotnih poslancev 132 in da to število ni zadostno za kvorum ter zaključí sejo in odredi prihodnjo za jutri ob šestnajstih.

DEMISIJA VLADE.

Beograd, 20. julija. Danes ob 10. dopoldne se vrši seja ministrskega sveta, na kateri se bo sklepalo, da li poda vlada z ozirom na včerajšnje glasovanje v Narodnem predstavništvu demisijo ali ne. V političnih krogih sodijo, da se bo ministrski svet izrekel za demisijo.

Beograd, 20. julija. V slučaju demisije bo vodil dosedanj kabinet vladne posle do sestave novega kabineta. Govori se, da bo poverjena sestava novega ministrstva Nikoli Pašiću ali pa kakšnemu generalu.

Beograd, 20. julija. Vsa rodoljubna javnost obsoja izbruh vladne krize z velikim ogorčenjem. V času, ko se nahaja država v težki zunanji krizi, bi morale vse stranke zapostaviti svoje strankarske interese in delovati zgolj na to, da je vodstvo državnih poslov v rokah močne vlade, ki bi bila dovolj silna, da odbije vse nakane številnih zunanjih sovražnikov. Ogorčenje javnosti se obrača pred vsem proti Protiću in dr. Korošcu, katerima se očita, da dosledno uravnavata svojo politiko tako, da bi z večnimi krizami razbila državo v tri drobce — v Veliko Srbijo, Hrvatsko in Slovenijo.

OKUPACIJA APAŠKE KOTLINE.

Maribor, 19. julija. Naše čete so dne 18. julija pod poveljstvom majorja Dušana Petroviča zasedle Apaško kotlino.

LDU Ljubljana, 19. julija. Avstrijska vlada je 11. julija po svojem opravniku v Beogradu oficijelno obvestila našo vlado, da je Avstrija evakuirala desni breg Mure (apaško kotlino), a da jugoslovanske oblasti niso še prišle v izpraznjeno ozemlje. Vsled tega je komanda dravske divizijske oblasti 18. julija dala zasedsti po svojih kotlinah apaško kotlino. Upravo prevzamejo naše civilne oblasti. Sicer pa je zasedba zdaj, ko je bila mirovna pogodba 16. julija ratificirana, tudi v zmislu te pogodbe upravičena.

VPRASANJE REGENTOVEGA POSETA V BOSNI.

LDU Beograd, 19. julija. Te dni se bo končno rešilo vprašanje ali bo regent posetil ta mesec Sarajevo. Mostar in Dubrovnik, ali pa se bo vsled zunanjih razmer odgodilo potovanje za nekaj časa.

SLADKOR IZ ČESKE.

LDU Beograd, 19. julija. Po vseh iz Prage so čehoslovaške sladkorne tovarne ustavile vsako prodajanje sladkorja, da bo čehoslovaška vlada mogla zadostiti kompenzacijskim pogodbam za druge predmete. Po pogodbi mora čehoslovaška vlada izvoziti večje količine sladkorja v Jugoslavijo.

Gospodarske vesti.

Borze.

LDU Beograd, 19. julija. 20 dinarjev v zlatu 23.80—24.10, francoski franki 138—145, dolarji 16—16.50, italijanske lire 102—108, bolgarski levi 37.55 do 38, nemške marke 47—47.25, romunski lei 51—52, čehoslovaške krone 38 do 39.50, avstrijske krone 0—10. Devize (čeki in menice): Pariz 124—127, London 60—62, Novi Jork 16—18, Dunaj 10—10.50, Praga 39—40, Zeneva 270 do 275, Berlin 42—44, Rim 90—94.

— **LDU Zagreb.** 19. julija. Devize: Berlin izplačila 170—176, Italija 395 do 435, London 0—260, Novi Jork 64 do 66, Pariz 530—550, Praga 147—150, Švica 1120—1180, Dunaj izplačila 38.50 do 40. Valute: dolarji 65.50—65, avstrijske krone 41.50—45, carski rublji 126—130, francoski franki 0—560, napoleonor 236—238, nemške marke 179—183, lei 184—185, italijanske lire 396—400, levi 0—150, turška lira 310—320, angleški funti 260—270, čehoslovaške krone 140—145, sovereign 345—350.

Pozvedba.

— **Rjav omot z obleko** je bil pozabljen v vlaku, ki prihaja zjutraj v Ljubljano, kdor ga je vzel, naj ga odda v našem upravnistvu.

— **Našel se je šal.** Dobí se nazaj v našem upravnistvu.

— **Zgubljeno.** Ta, ki je dne 16. t. m. našel na tramvaju s potniki, došlih iz zasedenega ozemlja s popoldanskim vlakom, od Dunajske ceste do Mestnega trga, denarnico z monogramom, se naproša, da izroči denarnico in denar pri upravi tega lista proti plačilu dvojne najdenine. (5361)

Glavni urednik:

Rasto Pustoslavšek.

Odgovorni urednik:

Božidar Vodeh.

Pomije za prečite odda hotel „Slon“ Ljubljana. 5335

Dobri hrastovi vinski sodi od 400 do 800 l se kupijo po primerni ceni. Ponudbe pod šifro „sodi“ na upr. Sl. Nar. 5277

Išče se mehlovana soba z dvema posteljnima in u. orabo kuhinje tudi v okolici Ljubljane. Naslov pove upravnistvo Slovenskega Naroda. 5334

Proda se popolnoma nova masivna kompletna spalna oprava iz orehovega lesa. Ogleda se lahko pri g. Šebur, Rečna dolina št. 5. 5333

Oskrbnik. Absolvent vinarke in sadjarjske šole, 36 let, išče primerno službo. Naslov pove upravnistvo Slov. Naroda. 5331

Iščem sobo kakršna bi bila proti dobri nagradi in plači. Ponudbe pod „Nujno 5332“ na upravnistvo Slovenskega Naroda. 5332

Mehlovana soba proti dobri najemini išče mlad, neoznanjen dobro situiran bančni uradnik. Ponudbe pod: „Mlad uradnik 5337“ na upravnistvo Slov. Naroda. 5357

Mosko kolo, lakirano, s popolnoma novo pnevmatiko, s prostim tekmo, se za 1.600 K proda. Dunajska c. 6, I. nadstropje, Nanut, od 3—5. 5354

Proda se otroški voziček. Naslov pove upravnistvo Slovenskega Naroda. 5353

Polnojarmenik (Vollgatter) 660 mm skoraj popolnoma nov se takoj proda za 160.000 K. Pojasnila Ljubljana, Knafljeva ulica 15/L. 5360

Tražim vješto perfektno kuharico. Nastup odmah. Gueth, ljekarnik, Slatina, Slavonija. 5347

Proda se lepo posestvo v Cerkljah na Gorenjskem. Vprašanja na Dr. Edvard Globočnik v Kranju. 5346

Tražim mlinarskog pomočnika, ledi-čnog koji se podpuno razumije u bjelo brašno. Mirko König, Zagreb, Sv. Saver 4. 5342

Hiša na prodaj v Vodmatu. Naslov pove upravnistvo Slovenskega Naroda. 5341

Prodajo se stari dobro ohranjeni šivalni stroji „Singer“. Sv. Petra nasip št. 53/L, Ljubljana. 5340

Majhnega otroka sprejemem v dobro oblačil in zračne cevi po nižani ceni. F. Batjot, Ljubljana, Stari trg št. 28. 5339

Kupim lepe suhe bukve deske večjo množino po 30 mm močne. Ponudbe s ceno za m³ na l. Pretar strojno mizarstvo na Bledu. 5371

Klavir zelo dobro ohranjen se ceno prodaja. J. Kolenc, Brežice 33. 5370

Tehnik (absol. realke) išče inštrukcije. Ponudbe pod „Tehnik (Absolvent) 5338“ na upravnistvo Slovenskega Naroda. 5338

Domaco svinjsko mast dobro ohranjeno, novo, lakirano, s popolnoma novo pnevmatiko, s prostim tekmo, se za 1.600 K proda. Dunajska c. 6, I. nadstropje, Nanut, od 3—5. 5354

Vino, dobro sromeljsko, 100 hl belega, po 14 K, 20 hl rudečega po 10 K naprodaj. Naslov pove upravnistvo Slov. Naroda. 5365

Maline, jabolka in slive, v večjih množinah, se bodo oddajale. Istotam se proda osem velikih platno z oljem slikanih slik od 15. do 17. stoletja. Naslov pri upravi Slov. Naroda. 5368

Dva izurjena sodarja v trajno delo se sprejemata takoj. Ponudbe pod „stalna služba 5363“ na upravnistvo Slov. Naroda. 5363

Proda se bela obleka, plašč, dve jopi, klobuk za 10 letnega dečka, ena obleka za doma (Schlafrock) harška kanarica mamec in samica. Naslov pove upravnistvo Slov. Naroda. 5369

Trame, deske in drugi les plačamo po najvišji dnevni ceni. Vagone preskrbimo sami. Ponudbe z najvišjo ceno pod „Banaska veletrgovina“ na Anončni zavod Drago Beseljak Ljubljana, Cankarjevo nabr. 5. 5336

Dvokolesa nova, z dobro pnevmatiko po K 2.500.—plašči in zračne cevi po nižani ceni. F. Batjot, Ljubljana, Stari trg št. 28. 5336

Rudim promptno 50 vagonov bencina, 85 vagonov sur. olja. Direktni uvoz iz Romunije. Pisemna vprašanja na Anončno ekspedicijo, Al. Matelič, Ljubljana. 5367

Hiša s tremi orali polja in lep sado- nosnik se takoj proda. Naslov: Trnovlje št. 92 pri Celju. 5358

Strojnik s predpisanimi izpiti se takoj sprejme za pamo žago. Ponudbe z navdobo plače in zadnjega službovanja na Oskrbništvo graščine v Ribnici, Dolenjske. 5349

Traži se dobro iduća trgovina evtl. za kućom skupa na prometnom mestu. Pisemne ponude na: upravn. Slov. Naroda pod „trgovina/5310“.

Hiša s trgovino v Savljski dolini, kolodvoru, blizu dveh tovarnih kolodvorov, pripravna tudi za nakupovanje hmelja, se proda. Naslov pove upravnistvo tega lista. 5326

Prvovrstna jajca komad po K 140, plavači (Schwimmer) po 50 vin. nudí Em. Supanc v Rogatcu. Telefon št. 1. v Rogatcu.

Trstije za strope izdelanje in prodaja na debelo in drobno m² po K 480 pri večjih naročilih znaten popust. Stojner Anton, Ljubljana, Jeranova ulica 13, Trnovo. 4256

Žične pletenine, železne pocinkane, sita in rešeta, pletena žica za ograje, modroce za postelje se dobijo pri Brata Kramer, tvornica za platno i pletivo od žica, sita i rešeta i. t. d. Novi Sad.

Cigaretni papir „Abadie“ v knjižnicah z zlatotiskom in patentni brez tiska 100 kosov v kartonu po K 160.—razpošilja, dokler v zalogi: F. Mory, Smiloh pri Ptiberku.

Kupi se hiša v Ljubljani ali v ljubljanski okolici. Najraje z gostilniško koncesijo. Naslov pove uprava lista. 5318

Prodamo tri konje, porabne za tek kakor tudi za težko vožnjo. Ogledajo se lahko vsak čas na Zelenem hribu v Ljubljani, ceno pove centralna pisarna „Novočevalnica za živino a mast“, Krekov trg št. 10, II. nadst. 5248

Menjam ali prodam enonadstropno hišo s tremi stanovanji in prodajalnicjo z veliko kletjo za vino in led, z vrtom in z zemljišči sredi Ptuj za hišo v Gradcu ali bližnji okolici Grada. Hiša je posebno sposobna za gostinstva. Ponudbe na gospo F. Mislenzky, Ptuj, Cankarjeva 5352

Trstije za štukature, stavbni in elabastri mavec, stenske in podne plošče. HEINRICH EBER, Wien IV Schleifmühlgasse 5. 4686

Trgovina z ročnimi deli Toni Jager

Židovska ul. 5 ostane zaprta od 23. julija do 20. avgusta. Siranje se naprošajo, da pridejo pred tem dnevom po naročena dela. 5330

Službe išče mladenič s štirimi gimnazijami, dobrih nazivami, dobrih izpitičevali in neomadeževano preteklostjo. Vsled ponesrečenja, zato želi vstopiti v kako banko ali kak drug urad. Najraje zunaj Ljubljane v kakem večjem mestu v Sloveniji, eventualno tudi v Ljubljani. Ponudbe pod „Uradnik 5328“ na upravnistvo Slovenskega Naroda. 5328

G. F. Jurásek krojačstvo Kolodvorska ul. 28. Preje v Trstu. Izdelovanje oblek za gospode, dame in uniformiranje. 5261

: CEMENT : Roman dobavlja Silikat Portland „AVA“ Laško.

Pisarna in trgovina trvdke Peter Kozina & Co., Ljubljana.

sta radi dopusta uslužbenstva do 16. avgusta 1920 zaprti.

Prodaje se odmah: 1 elektromotornom strujom (Drehstrommotor) 100 PS 500 volta, 104 Ampere, 750 okretaja sa priborom i baterijskih parni kotao (Batterie-Dampf-Kessel) 125 qm ložne površine, 10 atmosfera, sa rešetkom (Treppenrost, 2 godine bio u pogonu. Upitati kod inženjera Citrona, tvornica anina, d. d. Sisak. 5258

Zenitna ponudba! 39 let star, zdrav in inteligenat lastnik, dobro upeljanega večjega hotela v zelo prometnem kraju Slovenije, iz dobre rodbine, v najboljših razmerah, se želi kmalu poročiti z zdravo gospodino ali mlado vdovo neomadeževane preteklosti, finega značaja, samo iz dobre rodbine, izurjeno za vodstvo v tej stroki, z nekaj premoženjem ali vsaj primerno blago. Ponudbe s sliko, ki se vrne, pod „Lepa bodočnost“ št. 28 na upravnistvo Slov. Naroda. Tajnost častna stvar. 5350

Franc Iglič krojačstvo Kolodvorska ul. 28. Preje v Trstu. Izdelovanje oblek za gospode, dame in uniformiranje. 5261

: CLIO : boja (barva) za tkanine Glavno zastupstvo za Jugoslavijo Oskar Fuchs i drug Telefon 11-38. Zagreb, Vlačka ulica 59

Čokolade

Švicarske 10 vrst
Italijanske 2 vrsti
amerikanske in rancake
v raznih veličinah, sortirano in
posamez razpošilja počenši od
8 kg in višje, s pošto in železnico

Julio Meinl d. d.

Ljubljana — Zagreb — Maribor,

Vsem sorodnikom in priteljem naznanjamo prebrisko vest, da je naš blagi stric, stari stric itd. gospod

Karol Barbo

majar v pokoju, posestnik itd. v Eggenbergu pri Gradcu

v soboto 17. t. m. ob 5. uri popoldne v Gradcu po mučni bole-

zni in spravljen z Bogom preminul.

Pogreb se vrši danes v Gradcu.

Svete maše zadušnice se bodo brale v več cerkvah.

Pokoj njegovi duši.

LJUBLJANA, 19. julija 1920.

V imenu sorodnikov
Anton Mencinger,
okrajni glavar.

5368

Brez posebnega obvestila.

Potrji neizmerne žalosti naznanjamo pretržno vest, da je

naša blaga soproga in vzorna mati, gospa

Mimi Groharjeva

soproga rudn. lesnega mojstra

dne 19. t. m. previdena s sv. tolažili, mirno v Gospodu zaspala.

Pogreb blage pokojnice bo v torek, dne 20. t. m. ob 5 uri

popoldne.

Maše zadušnice se bodo darovale v farni cerkvi v Zagorju

ob Savi.

V Zagorju ob Savi, dne 19. julija 1920.

Jakob Grohar, soprog: Jelka, Ida, Irma, Ana, Vika, Joško

in Valči, otroci.

5358

Mestni pogrebni zavod v Ljubljani.

Marija Stricel naznanja v svojem in v imenu

vseh ostalih sorodnikov prežalostno vest, da je

njena nad vse ljubljena tašča, gospa

ANTONIJA ŠTRICEL

rojena Bokal

v torek dne 20. julija 1920, po kratki, mučni bolezn,

previdena s tolažili sv. vere mirno v Gospodu zaspala.

Pogreb nepozabne pokojnice bo v četrtek dne

22. julija ob 4. uri popol. iz hiše žalošni Sv. Petra

cesta št. 33 na pokopališče k Sv. Križu v rodbinsko

grobnico.

Svete maše zadušnice se bodo brale v več

cerkvah.

V Ljubljani, dne 20. julija 1920.

Zidno opeko
zarezo (utorno) in navadno
strešno opeko
dobavlja
„A V A“ Lubečno.

KEMIKALIJE.

Alaun.
Boraks krist.
Karbolina kislina 100 %.
Kalijev oksalat (Kleesalz).
Mramorni plovci mijeveni (Bims-
stein).
Natrium benzoicum.
Natrium ferrocyanatum.
Olovna gledja.
Olovni secer.
Pariško modrilo 100 %.
Sal alcali krist.
Salmiak za ločanje.
Steklo topivo (Wasserglas 36)
380 Bé.
Vinski kamen (cremor tartari)
i druge kemikalije prodaje na
veliko turtka

Ign. Milan Rojan

Tehniška poslovnica za kemijsku

industrijo, Zagreb, Petrinjska ul. 17.

Brzjavlj.: Rojan Zagreb Telefon 11-03.

Bukove oglje
na vagone se prod. Ponudbe na kne-
žje oskrbnitvo v Smartnem pri Li-
tiji.

Edina
alkalično
jedna 64 C°
radioaktiv-
na terma na
kontinentu

LIPIK

termalno in
blatno kopališče
v Slavoniji

leči sigurno

revmatizem, išias, ko-
stolom, eksudate, že-
lodčne in ledične ter
dežje bolezni, diabetes,
konstitualne bolezni in ar-
teriosklerozo.

Kopališče otvoreno vse le-
to. Velik najmodernejše ure-
jen park. Zabave: koncerti,
kino, kopališčna glasba, ten-
nis itd. Prospekte pošilja in na-
svete daje uprava kopališča Lipik.

Priložnostni nakup.

Izboren godbeni klavir, dunajskega izdelka, zelo dobro vzdržan,
na prodaj, tudi skoraj nov velik stiskalni stroj za med (Honig-
schleudermaschine) za 6 satov naenkrat. Naslov pove upravništvo
Slovenskega Naroda.

Zahtevajte povsod edinole

„Ciril in Metodov čaj“

v zavitkih.

Glavna zaloga in glavni dobavitelj

IVAN PERDAN V LJUBLJANI.

Spiritna industrija d. d.

Zagreb, Beškovičeva ulica 7.

Brzjavlj.: Spiritusindustrija. Telefon interurban 4-96.

Ima v Ljubljani skladišče finega rafiniranega spirita pri tvrdki „Bal-

kan“, trgovska spedijska in komis. jeka delniška družba, ter dobavlja iz

svojih tvornic surovi spirit za tvornice, očet in denaturirani spirit na

veliko. Naročbe sprejema gl. zastopnik Mavro Fürst, Ljubljana, Sodna ul. 5.

Proda se posestvo,

ležeče v bližini postaje Dobropolje na Dolenjskem,
obstoječe iz skoro popolnoma nove hiše, ki ob-
stoji iz pet sob, dveh kleti in pritliklin, vrta in dveh
njiv po zelo ugodni ceni. Posstvo je zelo priklad-
no za kakega penzionista ali manjšega obrtnika.
Od istega posestva se prodasta tudi **dve lahki**
kočiji, ki sta skoro popolnoma novi. Nadaljna
pojasnila daje iz prijaznosti **Anton Gros**, po-
sestnik na Krki pri Stični.

5249

Komisionarska radnja

u Milano, Via San Paolo No 1.

M. Demayo - Union Comptoir

de Commerce

vrši eksport tekstilne i nirbeške robe

po povoljnim uslovima za sopstveni

račun i za račun največjih talijanskih

kuća u pojedinim artiklana.

5041

Nudim

vsakovrstne

živilne

potrebnosti

Gjorgje Grujić

Beograd, Miletina ul. 15.

Zobni atelije

RADOVAN zaprt do 16. avg.

Prirodni malinov sirup

z rafinadnim sladkorjem vkuhan, se dobi po najnižji
dnevni ceni v poljubni množini. — Nadalje: Ekstrakti
za umetne soke i. t. d. pri tvrdki

**Srečko Potnik, Metelkova ulica (poprej
zaloga mengeškega piva).**

Specijalna krojačnica za dame in

gospode po najnovjših modelih

S. Potočnik, Ljubljana, Selenburgova ul. 6/1. nad.

Za dame in gospode moderno opremljeni

modni salon prve vrste. Za nar. očnike, ki

prinesejo blago, ista postrežba. Obračanje,

moderniziranje oblek, izdeevanje uniform.

664

Jančar & Co.

Ljubljana, Slomškova ul. 19.

Lastni izdelek oljnatih barv, firmeža in steklarskega kleja. Velika
zaloga kopalovega ter belega emajlnega laka, sikativna, brunolna,
laka za kočije, usnje, polituro in železo, suhih barv in mizar-
skega kleja.

5099

Razpošilja

v ledu zavito najcenejše: **prima spodnještajerske odiščene**
plščance (Brathühner), **volovsko pljužno pečenko**, **šimbaz**
(Beiried) in **telebja stegna**

Eksport perutnine Ivan Löschnigg, Maribor,

Pod mostom št. 3. — Brzjavlj.: Ivan Löschnigg, Maribor.

Zlatorog milo

je najboljše in najcenejše

povsod za dobiti

Izdeluje kristalno sodo, Prva mariborska to-

sveče in toaletno milo: varna mila Maribor.

Prvovrstna

tvornica za enowattne

žarnice

ter s plinom polnjene (polwattne) svetilke išče zveze po vsej dr-

žavi SHS s firmami elektrotehnične stroke. Eventualno oddaja

generalnega zastopstva ali samoprodajne pravice za okoliše, kl se

določijo. Dopisi pod „Hervorragend leistungsfähig 4817“

na anončno ekspedicijsko M. Dukes Nachf. A. G. Wien I. Wollzeile 16.

Prva jugoslov. tovarna za usnje in čevlje

na Bregu pri Ptuj

je pričela z izdelovanjem torbic in drugega galant. blaga

iz najfinejšega usnja.

V zalogi ima tudi prvovrstne gamaše lastnega izdelka.

Naročila se izvršijo po najnižjih cenah.

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani

Stritarjeva ulica šte. 2.

Rezervni fond 20,000.000— kron.

Delniška glavnica 20,000.000— kron.

Podružnice v Splitu, Celovcu, Trstu, Sarajevu, Gorici, Celju, Mariboru, Borovljah ter ekspozitura v Ptuj.

Sprejema

vloge na knjižice in tekoči račun
proti ugodnemu obrestovanju

Kupuje in prodaje vse vrste vrednostnih papirjev, valut
in dovoljuje

vsakovrstne KREDITE